

Näköala

TŠEKKIIN

Suomi-Tšekki-seura ry:n julkaisu

I/2012

SUOMI-TŠEKKI- SEURA RY

SUOMI-TŠEKKI-SEURA RY

Työpajankatu 2 rak. 1 g,
00580 Helsinki

Puh. 050 562 2536

Kotisivut: www.suomi-tsekki-seura.fi

Sähköposti: info@suomi-tsekki-seura.fi

Seuran tilinumero:

Nordea 132330-109472

Jäsenmaksu vuonna 2012: eur 22,00

52. vuosikerta

NÄKÖALA TŠEKKIIN

Näköala Tšekkiin on Suomi-Tšekki-seura ry:n virallinen jäsenlehti, joka ilmestyy 1–2 kertaa vuodessa ja postitetaan kaikille seuran jäsenille ja yhteistyökumppaneille.

Julkaisija:

Suomi-Tšekki-seura ry

Päätoimittaja:

Jari Aula

jariaula@hotmail.com

Lehden toimituskunta:

Jari Aula

Heikki Larmola

Blanka Lemmetyinen

Petteri Peuranen

Sirpa Seppälä

Lehteen kirjoittaneet vastaavat kaikki omista kirjoituksistaan.

Taitto: Airi Koivujärvi

Kansikuva: Prahan vanhaa kaupunkia

Kannen kuva: Anne Mäkinen

ISSN: 1459-420X

Painopaikka: Näkövammaisten Keskusliiton kirjapaino 2012

SISÄLTÖ

Puheenjohtajan palsta	3
"Tervetuloa jälleen, olenkin jo odottanut Sinua!" – Praha-bloggerin ajatuksia	4
Kielen ja rakkauden kautta muusikoksi	7
Prahan joukkoliikenne osa 2: Metron tarina	9
Kylpyläkaupunki Karlovy Vary ja sen 13. lähde – Becherovka	13
Päiväretkelle Prahasta: Mělníkin linna ja Přerov nad Labem ulkoilmamuseo	16
Vastakohtien Ylämaa Vysočina	18
Hetki "Havelin sydämessä"	20
VÁCLAV HAVEL – poliitikko vastoin tahtoaan.....	23
Tšekkimitalisteja jääkiekon SM-liigassa	28
Tšekin kielen opiskelulla ennennäkemätön suosio	29
Tšekin kielen opetus syyslukukaudella 2012	30
Hallitus 2012	30

*Kromeriz, suihkulähde
Kuva Petteri Paananen*

Hyvät lukijat!

Helmikuussa Suomi–Tšekki-seura piti vuosikokouksen Tšekin tasavallan suurlähetystön tiloissa. Tšekin suurlähettiläs **Martin Tomčo** ja 1. sihteeri **Jan Maruška** välittivät terveiset seuran jäsenille ja toivoivat yhteistyön suurlähetystön ja seuran välillä jatkuvan tulevaisuudessa.

Vuosikokous sääntöjen mukaisesti käsitteli ja hyväksyi seuran tilinpäätöksen mukaan lukien toimintakertomuksen vuodelta 2011 sekä vahvisti toimintasuunnitelman ja talousarvion vuodelle 2012. Samalla valittiin kymmenen jäsentä seuran hallitukseen tälle toimikaudelle. Aikaisempi hallitus laajennettiin kahdella nuorella aktiivijäsenellä. Hallituksen 1. varapuheenjohtajana jatkaa **Sirpa Seppälä**, joka toimii myös seuran yhdyshenkilönä sekä seuran järjestämien tšekin kielen kurssien opettajana, ja 2. varapuheenjohtajana on **Jari Aula**, lehden päätoimittaja.

Suomi–Tšekki-seuran merkittävä toiminta on edelleen tšekin kielen kurssien järjestäminen seuran jäsenille ja muille kiinnostuneille. Seura myös osallistuu vuosittain Helsingin Matkamessuille, joissa se mainostaa Tšekin tasavaltaa houkuttelevana matkailukohteena. Myös Eurooppa-päivänä toukokuussa seuran jäsenet ovat olleet mukana avustamassa Tšekin suurlähetystössä ja esittelemässä ystävämaita yleisölle. Suomi–Tšekki-seura pyrkii mahdollisuuksien mukaan edistämään kulttuuri-, urheilu- ja muuta toimintaa Suomen ja Tšekin välillä. Seuran kotisivuilla ilmoitetaan Tšekkiin liittyvistä tapahtumista, joihin seuran jäsenet ovat lämpimästi tervetulleita. Lisäksi pyritään myös muulla tavalla, sähköpostilla ja jäsenkirjeillä, kertomaan jäsenille tällaisista tilaisuuksista.

Toivoisin, että seuran jäsenet olisivat nykyistä aktiivisempia osallistumaan sekä vuosikokoukseen että muuhun toimintaan, jota seura yrittää järjestää tai jossa on mukana. Jäsenmatkoja Tšekkiin ei ole järjestetty moneen vuoteen, koska ehdottamillemme matkoille ei ole löytynyt riittävästi osallistujia. Viime jäsenkirjeessä, joka oli samalla kutsu vuosikokoukseen, kysyimme teiltä nimenomaan millaisesta matkasta olisitte kiinnostuneita ja mikä olisi mielestänne sopiva ajankohta. Emme kuitenkaan saaneet yhtään palautetta, ei mitään ideoita tai ehdotuksia keneltäkään. Olemme pyrkineet järjestämään myös retkiä kotimaassa, jotta seuran jäsenillä olisi mahdollisuus tavata muuallakin kuin kokouksissa, mutta tämäkään ei onnistunut toivotulla tavalla. Seura tarvitsee aktiivisia jäseniä, jotka toisivat uusia ajatuksia nykyiseen toimintaan ja olisivat mukana toteuttamassa niitä. Kun seuran vanhat pitkäaikaiset jäsenet eivät enää jaksa osallistua aktiivisesti toimintaan, tarvitaan uusia voimia!

Seuratkaa uutisia kotisivuillamme ja ottakaa rohkeasti yhteyttä seuran hallitukseen, jos teillä on ajatuksia miten toimintamme voidaan kehittää ja tehostaa. Se ei ole ainoastaan hallituksen asia, vaan seuran koko jäsenkunnan yhteinen asia. Älkää jääkö passiivisesti odottamaan, vaan tuokaa esiin toiveitanne ja tulkaa mukaan aktiiviseen toimintaan!

Lopuksi toivotan teille kaikille Suomi–Tšekki-seuran jäsenille lämmintä ja virkistävää kesää!

Blanka Lemmetyinen

”Tervetuloa jälleen, olenkin jo odottanut Sinua!” – Praha-bloggaajan ajatuksia

Teksti ja kuvat Anne Mäkinen

Malá Stranan mukulakivikadut kiiltelevät hienouden ja pehmeän sateen jälkeen. Ilmaan sekoittuvat tuoksut syreeneistä, mangolioista ja omenapuunkukista, joiden aika on juuri nyt, keväällä. Nebovidská-kadulla hiljaisten myöhäiskeskiaikaisten talojen punatiiliset katot läikkyvät tummuuttaan yön tähtitaivaan alla. Jossain lähellä Petřínin puistossa laulahtaa lyhyesti satakieli. Sydämeni on pakahtua ja seisahdun. Kun suljen silmäni, voin miltei kuulla jostain kaukaisuudesta hevosten kavioiden tasaisen kopseen. Läheisen talon ikkuna kuuluu sulkeutuvan; ihmiset käyvät levolle. Hetkeksi täysikuu luikahtaa keväisen öisen taivaan pilven takaa, antaen kelmeän valon näille elämää nähneille historiallisille kaduille ja katuja reunustaville taloille. Tämä on minun Prahani ja tänne minä kuulun.

Ensikosketukseni Prahaan tapahtui joulun alla vuonna 2005. Pitkä lomaviikonloppu miehieni kanssa tässä meille uudessa matkakohteessa ei ilmojen suhteen antanut sitä ”parasta antiaan”, sillä näihin neljään päivään osuivat tuolloin juuri melkoiset räntä- ja lumisateet, joihin emme olleet osanneet varautua. Praha peittyi noina joulunaluspäivinä kauniiseen valkoiseen lumivaippaan, ja me riensimme heti ensimmäisenä lomapäivänämme hotellimme viereiseen Kotva-tavarataloon ostamaan pipot päähämme. Ne olivat tarpeeseen.

Lunta vihmoi tuolloin vaakasuoraan, vinosti ja salakavalasti joka suunnalta. Ilman kosteus syöpyi luihin ja ytimiin. Tuuli oli navakkaa. Silmiä tihruttaen ja kättä niiden edessä pitäen etenimme märästä tuiskusta huolimatta, ja kävelimme kaupungissa paljon. Raitiovaunuja tai metroa välillä hyväksi käyttäen saimme ensikosketuksen tähän lumiseen kaupunkiin. Kuuma viini lämmitti sisuksia ulkoilmakävelyiden välillä, ja joulumarkkinat toivat valoa sekä tunnelmaa pimeyteen. Myös kotimaahan läh-

Kotva Kotva

tevä lentomme viivästy useamman tunnin, koska Prahan lentokentän auraskalusto oli tuolloin ylitöylyllistettynä ja lentoja siirtyi tämän vuoksi myöhäisempiin ajankohtiin. Silti jotakin tapahtui sisälämme, ja halusimme uudestaan tähän kaupunkiin paremmilla keleillä.

Kaupunki oli tuolloin huonoista ilmoista huolimattaan kaunis, ja ihastuminen siihen tapahtui heti. Talven jälkeen palasimme kaupunkiin uudestaan heti seuraavana vappuna, keväällä 2006, ja sii-

tä se sitten lähti: tunne tähän kaupunkiin syveni ja paikkoja alkoi tulla hiljaksen tutuiksi. Tuon ensimmäisen 2005 vuoden matkan jälkeen Prahassa on tullut käytyä noin kaksi tai kolme kertaa vuodessa. Ja aina se on yhtä ihana, kotoinen, ja paljon muuta. Kaikki vuodenajat ovat yhtä hyviä matkustaa Prahaan, yhtä selkeää suosikkia sen suhteen ei ole. Kaupunki on aina lämmin ja vastaanottavainen, ja miltei kuulee sen sanovan: ”Tervetuloa jälleen, olenkin jo odottanut Sinua!”

Minun Prahani ja siitä bloggaaminen

Oma Prahani on osa tšekkiläisyyttä, historiaa, ihmisiä, rakennuksia ja arkkitehtuuria, kulttuuria, ja paljon muuta. Oikeastaan päällimmäisenä se on tunne kuulumisesta luonnollisesti johonkin tiettyyn paikkaan ja aikaan. Olen matkustellut maailmalla, enkä olisi uskonut kokevani tämänkaltaista kodikkuutta olevan muualla kuin omassa kotikaupungissani. Siksi voinen sanoa olevani vieläkin hieman päästäni pyörällä tästä tunteesta edelleen, mutta hyvällä tavalla.

Rakastan historiaa. Juuri nuo Prahin mukulakivikadut, rakennukset ja arkkitehtuuri, legendat ja tarinat, mystiikka, taistelut sekä kansan voimatahto asioiden edistämiseksi ja parantamiseksi (kuten Prahin kevät ja samettivallankumous) ovat saaneet minusta ihailijan. **Jan Neruda** Malá Stranan kuvuksineen tai **Václav Havel** ajatuksineen, sekä moni muu, ovat saaneet paikan sydämessäni. Haluan lukea heistä ja tuntea heidät osana maan historiaa, osana monia muita.

Pidän kirjoittamisesta. Koska Praha vei minut niin sanotusti ”mennessään”, halusin lopulta kirjoittaa

siitä ja siksi aloitin bloggaamisen. Kirjoitan blogia netissä nimeltä ”Karhunkadun Kafka”. Nimi juontaa juurensa oman kotikatuni nimestä sekä Franz Kafkasta itsestään, joka kuuluu osaksi Prahaa ja tšekkiläisyyttä. Blogissani kirjoitan omalla otteella ja tuntumalla mistä milloinkin, mutta kuitenkin joko Prahaan tai Tšekkeihin liittyen. Asioita blogiin kirjoitettavaksi etsin netistä ja toisinaan kirjoitan omista kokemuksista Prahin matkoilta. Historiantuntemus maasta ja kaupungista on minulta itseltäni vain kirjojen ja netin kautta opittua, enkä missään nimessä ole asiantuntija näiden suhteen. Olen itse kuitenkin saanut itselleni jotakin blogini pitämisestä, esimerkiksi etsiessäni tietoa jostain Prahin palatsista tai kaupunginosasta, josta olen kirjoittanut. Tällöin tuo kirjoittamani asia tai kohde on saanut inhimillisyyden, ja sen myötä kunnioituksen sekä arvostuksen omalta osaltani. Tämä on myös yksi syy siihen, minkä vuoksi kirjoitan: opin itse maasta ja kaupungista kirjoittaessani koko ajan uutta.

Blogiani olen pitänyt noin puolitoista vuotta. En tiedä, kauanko jatkan, mutta tässä vaiheessa vielä kirjoittaminen siihen ja blogin ylläpitäminen tuntuivat ihan hyvältä. Aikaa juttujen kirjoittamiseen kuitenkin joskus menee yllättävänkin kauan, kun taas jotkut jutut kirjoittaa nopeasti; riippuu aiheesta ja asiasta. Pidän itse kuitenkin blogeista, joissa jutut ovat lyhyitä ja helppolukuisia. Siksi itsekkin pidän mielelläni asioiden julkituomisesta lyhyesti, joten asioiden käsittely blogissani on samantapaista. Seläistä, jonka voi nopeasti lukea, ja jonka lukemisesta jäisi hyvä tai positiivinen kuva.

Omat Prahan suosikkipaikkani

Praha on kuitenkin paljon muuta kuin esimerkiksi turistien täyttämä Kaarლისilta, Vanhankaupungintori tai Malá Stranan Velkopřevorské náměstín John Lennon -seinän edusta. Praha on myös lähiöitä ja kerrostalomiljöitä. Näitä löytää, kun istahtaa metroon ja antaa viedä sen esimerkiksi päätepy-säkille asti. Sieltä noustessa ylös maanpinnalle näkee toisenlaisen Prahan: sellaisen, johon suurin osa prahalaisista kuuluu. Tämä on osa juuri sitä Praha-maustetta, jonka ripaus Vanhankaupungintorin, Josefovin tai Malá Stranan mukulakivikaduille ripotel-tuna tuo sen oikean maun tähän kaupunkiin. Oikea elämä antaa tälle kaupungille sen oikean mausteen, ja sen voi nähdä sekä kokea vain turistialueiden ulkopuolella.

Omat suosikkikaupunginosani Prahassa sijaitsevat kuitenkin melko lähellä keskustaa. Ensimmäinen niistä on hieman kukkulalla sijaitseva Karlín ja toinen Vinohrady. Näistä kumpikin on saanut paikan sydämessäni sellaisena, että jos Prahassa asuisin, se olisi jompikumpi näistä. Karlín edustaa rakennusmiljööltään kaunista klassismia. Sen rakennukset ovat kukkulan johdosta säästyneet pahimmilta Vltava-joen tuhoilta. Kaupunginosassa ovat alusta alkaen kaikki sosiaaliset hierarkiat työläisestä porvaristoon eläneet aikojen saatossa sulassa sovussa yhteiseloä keskenään. Joiltain osin kaupunginosasta on yhä tänä päivänä kauniit näky-mät alas Prahan kaupunkiin.

Vinohrady taas on kaunis ja rauhallinen, puiden ja puistojen reunustama asuinalue. Alun perin paikalla on ollut viini- ja hedelmätarhoja, ja siitä kaupunginosan nimikin juontuu. Nykyisin sieltä voit löytää kaunista jugend-arkkitehtuuria sekä edullisia ja hyviä ruokapaikkoja. Kotoisa olo tila jatkuu kaduilla kävellessä ja kuunnellessa ohikävelvien tšekkien puheensorinaa.

Oma suosikkikatuni on ehdottomasti Úvoz. Se alkaa Malá Stranan Nerudovalta ja jatkuu ylös Strahovin luostarin kupeeseen, ja siitä eteenpäin Pohořelec-kadun aukiolle. Katu on hiljainen ja sitä reunustava muuri Petřínin-puistoon ja kukkulalle antaa suojan kaduilla kulkijoille. Muurin takaa näkymät hedelmäpuutarhaan ovat kauniit. Täällä aika pysähtyy. Hetkeksi voit istahtaa muurin vieressä oleville penkeille ja antaa ajatuksen viedä 1800-luvun lopun Malá Stranaan. Yhä tänään voit kuulla satakielten laulavan puistojen hedelmäpuissa. Tämä katu on osa minua lähtemättömästi.

Pidän myös Malá Stranan kaupunginosasta ja sen historiasta, sillä sen kadut ja talot saavat omalla tunnelmallaan ainakin omat kirjoittajankykyni liikkeelle. Tältä osin Jan Neruda on kyllä osannut luoda kauniin ja humoristisen kuvan sen ajan alueen asukkaisiin. Myös **Pentti Saarikoski** asusteli joen "tällä puolen" 1960-luvulla kirjoittaessaan Prahan päiväkirjoja, tosin enemmän ilmeisesti Smíchovin kaupunginosan puolella. Ehkäpä Penttikin on kuitenkin tällä Úvozin kadulla kävellyt silloin useaan otteeseen, vai onko miehen tie vienyt läheiseen olutravintola U Černého vola-pubiin, ken tietää? Prahan kaduilla ja taloilla on kuitenkin historiansa ja menneisyytensä. Ne kaikki ovat yhtä rakkaita ja tulevat olemaan.

Uusia Prahan matkoja odotellessa,

terveisin Praha-bloggailija Anne

Kielen ja rakkauden kautta muusikoksi

Kirjoittanut: Kiia Pitkänen, kuvat: Michaela Kei

Tšekkiläissyntyinen laulaja-lauluntekijä Lucie Niemelä, 26, löysi musikaalisen inspiraationsa Suomessa. Muun muassa Jaakko Laitinen & Väärä Raha -yhtyeessä vierailut ja säveltänyt Lucie on juuri julkaissut oman debyyttilevynsä tänä keväänä.

Iloisesti hymyilevä nuori nainen pyyhältää ravintolan oven eteen, missä olemme sopineet tapaavamme. ”En olekaan käynyt ennen Prahassa, siis täällä Kaivopihalla”, hän vitsailee. Istuuduttuamme kysyn, miten Lucie päätyi asumaan Suomeen.

- Tapasin mieheni **Jarkon** opiskelureissulla Jyväskylässä, pari vuotta myöhemmin muutin hänen ja suomen kielen opintojen perässä Suomeen. Jarkko yllytti minua musiikkiuralle. Hän kuuli, kun soitin yhtä omaa biisiä ja sanoi ”sinähän olet muusikko”. Sen jälkeen hän lähes pakotti minua laulamaan Jazzbariin ja treenaamaan.

Koska aloit haaveilla muusikon ammatista?

- Musiikki on ollut aina osa minua, mutta ajattelin pitkään sen olevan vain harrastus. Lapsena haaveilin suurin piirtein kaikista muista ammateista, paitsi muusikon, vaikka olenkin soittanut pianoa 8-vuotiaasta. Olin kahdeksan, kun sävelsin ensimmäisen biisini. Lauloin kappaletta koko ajan koiralleni, voi sitä raukkaa!

Miten päädyit valitsemaan kaikista maailman kielistä juuri suomen opiskelun?

- Se oli hyvin spontaani päätös. Katsoin mäkihypyä vuoden 2000 lopussa, kun Janne Ahonen tuli kameran eteen ja sanoi: ”Hyvää huomenta”. Minusta se kuulosti aika coolilta.

Kuvaile itseäsi artistina kolmella sanalla.

- Rehellinen, tunteikas, humoristi.

Kuvaile musiikkiasi kolmella sanalla.

- Leikkisää, filosofista ja moniulotteista. Se on vähän niin kuin lahjapaketti, joka täytyy vähä vähältä

avata, kunnes sieltä paljastuu se lahja. Pidän kontrasteilla leikkimisestä, esimerkiksi rankan sanoman yhdistämisestä kepeään melodiaan, kuten Minersbiisissä.

Sinulta ilmestyi levy helmikuussa. Kerro siitä.

- Levyttä löytyy kappaleita kahdentoista vuoden ajalta. Jokainen kappale on oma yksilönsä, jolla on vahva sanoma. Levyn tarkoitus on olla sekä korvia että sielua hivelevä.

Levyn nimi on Doses. Mistä nimi tulee?

- Elämässä saadaan kaikkea annoksina: tunteita, kokemuksia... Joskus annokset ovat liian pieniä, joskus turhan suuria, ja elämä on niiden kanssa tasapainottelua ja oppimista. Biisit ovat myös annoksia itsestäni, sillä minulla on hyvin henkilökohtainen suhde niihin. Ne ovat myös toisaalta samaistuttavia: minulle on tultu keikan jälkeen kertomaan, että "sinähän lauloit suoraan minun elämästäni". Se tuntuu mahtavalta, sen takia minä tätä teen.

Lucie Niemelä

- syntynyt 1985 Tšekissä
- aloitti julkiset esiintymiset vuonna 2004, samana vuonna kuin muutti Suomeen
- pääsi 2006 opiskelemaan laulua Jyväskylän ammattiopistoon konservatorioon pop/jazz-linjalle
- soittaa pianoa, kitaraa, nokkahuilua ja kazoota
- alkoi vuodesta 2010 esittää omia kappaleitaan laulajana-lauluntekijänä
- alkoi kesäkuussa 2011 äänittää ensimmäistä pitkäsoittolevyään, joka ilmestyi helmikuussa 2012.

Prahan joukkoliikenne osa 2:

METRON TARINA

Petteri Peuranen

Näköala Tšekkiin –lehden juhlanumerossa raitiovaunuseikkailun päätteeksi lupasin jatkoa joukkoliikenne-tarinalle. Nyt sitten tutustutaan Prahan metroon, sen historiaan, nykypäivään ja hieman tulevaisuuteenkin. Raitiovaunut ja maanalainen metro ovat tehokkaan kaupunkiliikenteen selkäranka Prahassa. Yhdessä ne muodostavat erinomaisen kattavan reittiverkoston, joka takaa vaivattoman liikkumisen laajalla kaupunki-alueella. Kiireiselle metro on tietysti paras kulkuneuvo ja 58,3 km pitkä ja nyt 57 asemaa käsittävä verkosto, sopivasti yhdistettynä 150 km:n raitiovaunulinjojen kanssa, toteuttaa vaatvimmatkin reittisuunnitelmat. Tilastojen mukaan Prahan metroa käyttää päivittäin jopa lähes 1,5 miljoonaa matkustajaa, mikä tuo seitsemän sijan Euroopassa – edellä runsasväkisempiä metropoleja, esim. Lontoo, Pariisi, Moskova, Pietari. Vuodessa metromatkustajia on ollut 1990-2009 keskimäärin 468,3 miljoonaa, ennätysvuosi oli 1992 yli 629 miljoonalla matkalla! Vielä pari vertailukohtaa: tulvavuonna 2002 matkustajamäärä jäi 416 miljoonaan ja 2009 (jolloin nykyinen verkosto oli jo kokonaan käytössä) noin 585 miljoonaa. Asukaslukuun suhteutettuna Prahan metro on maailman vilkkaimmin käytetty!

Bussia tarvitsee lähinnä lentokenttäkuljetuksiin, koska toistaiseksi Ruzyně ja keskustan välillä ei ole luvassa ainakaan lähitulevaisuudessa metro- juna- tai raitiovaunuyhteyttä – ehkä joskus kymmenen vuoden kuluttua? Kuten juhlanumerossa mainostin, kätevin, edullisin ja nopein yhteys lentokentältä keskustaan on AE-bussi rautatieasemalle (hlavní nádraží). Varsinkin jos jatkaa matkaansa Prahasta eteenpäin, se (AE) on vaivattomin – välttyy ylimääräiseltä tavaroiden raahamiselta. Tilanteesta riippuen voi toki käyttää myös muita bussilinjoja lähimmälle metroasemalle tai raitiovaunupysäkille (esim. Divoká Šárka). Useimmat käyttävät yhdistelmää bussi 119 Dejvickálle ja siitä metron A-linjalle. Vaihtoehtoisesti, mikäli majoitus sijaitsee B-linjan reitin varrella, voi lentokentällä nousta bussiin 100 (Zličín) tai 179 (Nové Butovice). Yöllä (n klo 23.45-4.30) bussin numero on 510, sen reitti menee mm.

Karlovo náměstín kautta, mutta yhteys on myös yöraitiovaunuihin 51 (Divoká Šárka), 56 (Petřiny) ja 57 (Vypich/Bílá Hora). Hlavní nádražíta voi jatkaa C-linjalla niin etelään kuin pohjoiseen.

Jos haluaa katsella maisemia eikä ole kiirettä mihinkään, kannattaa valita raitiovaunu, jos kohde suinkin on reittiverkon varrella tai lähistöllä. Zličín–Smíchovské nádraží (B-linja) sekä Háje – I.P. Pavlova sekä Ládví – Letňany (C-linjan etelä- ja pohjoispäät) ovat osuuksia, joilla metro on lähestulkoon ainoa vaihtoehto, koska maanpäälliset kiskot eivät niille seuduille ulotu.

HISTORIAA: Maanalaisen rautatien rakentamista Prahaan ehdotti ensimmäisenä kauppias **Ladislav Rott** jo vuonna 1898. Hänen suunnitelmassaan oli kaksi linjaa, Karlín–Podolí ja Malá Strana–Vinohrady, jotka olisivat kohdanneet Křižovnický Pivovaryn (panimon) lähistöllä. Ehdotus ei kuitenkaan saanut kannatusta raaatihuoneella. Tšekkoslovakian tasavallan ensimmäisellä vuosikymmenellä, 1926 insinöörit **Vladimír List** ja **Bohumil Belada** esittivät suunnitelman ”nopea maanalainen rata Prahaa varten”. Heitä voidaan ehkä pitää Prahan metron ”esitaistelijoina” vaikka ehdotukset eivät heti ja sellaisinaan toteutuneet. Juuri ennen toista maailmansotaa, kun oli jälleen suunnitelmat hyväksytyt ja metro päätetty rakentaa, katkaisi sota työt lähes alkuunsa (1941). Raitioteiden osittainen siirtäminen maan alle, jolloin olisi syntynyt raitioteiden ja metron integroitu liikennejärjestelmä, tuli vahvasti esille 1950-luvulla. Merkittävä syy kiirehtiä liikennejärjestelmän uudistamisesta oli palveluiden nopea huonontuminen; varsinkin raitiovaunuliikenne Václavinaukiolla ja Na Příkopella oli usein ääriajoilla ts. vaunut täpötäysiä. Rakentamisesta tehtiin vihdoinkin päätös ja työt aloitettiin 1966, mutta politiikka tuli hieman jarruttamaan toteutusta... Entistä itäblokkia johdettiin vahvasti Neuvostoliitosta, ja ilmeisesti Moskova halusi Prahaan samantyyppisen syvämetron kuten esim. Moskovassa, Leningradissa tai muissakin suurkaupungeissa jo oli käytössä. Metrokalusto tuotiin Neuvostoliitosta, vaikka Tatra valmisti prototyyppijunan.

Nykyään metrokalusto valmistetaan lähes kokonaan Prahassa Zličínin tehtaassa, suunnittelusta ja toteutuksesta on 1990-luvun lopulta vastannut konsortio ČKD-ADtrans-Siemens. Vuoteen 2009 asti liikenteessä oli vielä venäläisvalmisteisia 81-71 -tyyppisiä vaunuja. Sen ”parannettu” versio 81-71M Škoda Transportationilta tuli vuonna 1996, nykyisin niitä on liikenteessä noin 400 kpl (yleisin vaunutyyppi, lähinnä A- ja B-linjoilla). Siemensin M1-vaunut otettiin käyttöön C-linjalla 1998; niitä on noin 250 kpl. Škodan 6M (81-71M:sta kehitetty) lienee jo käytössä. Metron kulkunopeus tunnelissa on 80 km/h. Aamuruuhkan aikaan jolloin on tihein vuoroväli, 2-3 minuuttia, on vaunuja liikenteessä yhtä aikaa 84 kpl (A 17, B 34 ja C 33).

Ensimmäisen metroaseman, Hlavní nádraží, rakentaminen aloitettiin 9. elokuuta 1966. Ehkä vaativin kohta oli kuitenkin Nuslen laakson ylitys. Sehän ratkaistiin sitten tekemällä metrotunnelit Nuselský mostin alapuolelle, betonirakenteen sisään – Vyšehradin asemalta keskustaan lähdettyä juna sukeltaa miltei heti siltatunneliin ja sen jälkeen laskeutuu matkalla huomattavasti saapuessaan 19 metrin syvyydessä olevalle I.P. Pavlovalle. Metroliikenne Prahassa avattiin juhlallisesti 9. toukokuuta 1974 klo 9.19 kun KSČ:n (Tšekkoslovakian kommunistinen puolue) pääsihteeri **Gustáv Husák** leikkasi nauhan. Vanhin osuus Florenc (silloin Sokolovská) – Kačerov on 6,6 km pitkä ja sillä on 9 asemaa (pääteasemien lisäksi Hlavní nádraží, Muzeum, I.P.

Pavlova, Vyšehrad, Pražského povstání, Pankrác ja Budějovická). Nykyreitistöllä se sijoittuu C-linjan keskivaiheille, aivan Prahan ydinkeskustaan. Vuosi tämän ensimmäisen linjan jälkeen aloitettiin nykyisen A-linjan louhinta välillä Dejvická–Náměstí Míru, joka avattiin 12. elokuuta 1978. Silloin Muzeumista tuli ensimmäinen kolmesta risteys-/vaihtoasemasta. Sen seitsemästä asemasta mainitsematta ovat Hradčanská, Malostranská, Staroměstská ja Můstek. Ennen A-linjan avaamista ehdittiin aloittaa jo B-linjan rakentaminen sekä C:n ja A:n pidentykset. Loppuvuodesta 1980 metroverkko laajeni tuntuvasti: ensin 7. marraskuuta alkoi liikenne Kačerovista etelään: Rožtyly, Chodov, Opatov ja Háje (kaikki aluksi erinimisinä, mutta uudelleennimeämisistä tuonnempana). Myös A-linja jatkui itään Nám. Mírulta 19. joulukuuta kolmella uudella asemalla eli Jiřího z Poděbrad, Flora ja Želivského otettiin käyttöön. Seuraava laajennus tapahtui 3. marraskuuta 1984, jolloin C-linja jatkui Florencista Vltavskán kautta Holešovicen rautatieasemalle. Noin vuotta tätä myöhemmin (2.11.1985) vihittiin käyttöön B-linjan ensimmäinen osuus Florenc–Smíchovské nádraží (väliasemina nykyiset Anděl, Karlovo náměstí, Národní třída, Můstek ja Náměstí Republiky). Samalla tuli valmiiksi keskustan vaihtoasemien ”kolmio”, Muzeum (A-C), Můstek (A-B) ja Florenc (B-C).

Metroverkoston laajeneminen ei suinkaan ole päättynyt tähän... A-linja pidentyi Strašnickälle

Rajská zahradan palkittu asema ulkoapäin.

Jiřího z Poděbradyn aukio: Tšekkiläisen veljeskunnan kirkko keskellä, taustalla Žižkovin tv-torni.

11.7.1987 (seuraava Želivskéhon jälkeen), B-linja jatkui puolestaan länteen Smíchovské nádražíltä 26.10.1988 avatuilla Radlická, Jinonice ja Nové Butovice -asemilla. Skalka otettiin käyttöön A-linjan itäiseksi pääteasemaksi 4.7.1990 ja saman vuoden, syksyllä 22. marraskuuta B-linja jatkui Florencista pohjoiseen neljällä asemalla Křižíkova, Invalidovna, Palmovka ja Českomoravská. Seuraavaa laajennusta saatiin odottaa nelisen vuotta, 11.11.1994 alkoi B:stä tulla jo pisin linja, kun länteen avattiin Hůrka, Lužiny, Luka, Stodůlky ja Zličín. B-linja saavutti nykyisen pituutensa 8.11.1998, kun Českomoravskálta eteenpäin avattiin asemat Vysočanská, Rajská zahrada ja Černý Most. Kaksi väliasemaa B-linjalle on tullut vielä myöhemmin eli Hloubětín (15.11.1999) ja Kolbenova (8.6.2001).

C-linja puolestaan ulottui pohjoisiin lähiöihin kahdessa vaiheessa: Kobylisy ja Ládví avattiin 26.6.2004 sekä viimeisimpinä toteutuneista laajennuksista Střížkov, Prosek ja Letňany 8.5.2008. Välillä tuli tosin vielä Depo Hostivář toukokuussa 2006 A-linjan itäiseksi pääteasemaksi. Seuraava uusi osuus, A-linjan läntinen jatko Dejvickálta avattaneen keväällä 2014, uudet asemat, joiden rakentaminen aloitettiin 2010, ovat Červený Vrch, Veleslavín, Petřiny ja Motol. Suunnitteilla, rakentamista ei ilmeisesti ole vielä aloitettukaan, on ihan uusi ”sininen linja” D. Sen reitti kulkisi C:n Pankrácilta etelään Nové Dvoryn kautta Písniiceen, myöhemmin vielä poh-

joiseenkin Nám. Mírulle ja aina Nám. Republiky-le asti.

Samettivallankumouksen jälkeen, 22. helmikuuta 1990 vaihdettiin asemien ns. ideologiset nimet nykyisin käytössä oleviin. A-linjalla vaihtui vain Leninova, josta tuli sijaintinsa mukaan Dejvická. B-linjalla hylättiin neljä sosialismin aikaista nimeä seuraavasti: Dukelská → Nové Butovice, Švermova → Jinonice, Moskevská → Anděl ja Sokolovská → Florenc. Suurin muutosaalto pyyhkäisi C-linjalla, eteläpäästä alkaen: Kosmonautů → Háje, Družby → Opatov, Budovatelů → Chodov, Primátora Vacka → Roztyly, Mládežnická → Pankrác, Gottwaldova → Vyšehrad, em. Sokolovská → Florenc ja Fučíkova → Nádraží Holešovice.

TEKNISIÄ FAKTOJA ym. Prahan metrossa on nykyisin siis kolme linjaa: „vihreä” A, pituus 11 km/13 asemaa (läpiajo kestää 23 min.), „keltainen” B 25,6 km /24 asemaa (41 min.) sekä „punainen” C 22,7 km / 20 asemaa (36 min.). Lyhin asemaväli on Muzeum–Hlavní nádraží 425 m, pisin etäisyys puolestaan on Nádraží Holešovice–Kobylisy 2749 m. Syvimmillä asemista on Náměstí Míru, 53 metriä – siellä on myös pisimmät liukuportaat, 87,2 m. Korkeimmalla merenpinnasta, 285 m, sijaitsee Ládví (laituritaso vain 7 m syyvyydessä). Maanpinnan tasolla sijaitsevat asemat ovat: Depo Hostivář (A), Rajská zahrada ja Černý Most (B) sekä Vyšehrad

(C). Syvällä, 40 metriä tai enemmän, asemista sijaitsevat Nám. Mírún lisäksi Hradčanská, Jiřího z Poděbrad (A), Karlovo náměstí, Můstek ja Nám. Republiky (B), C-linjan syvin on Kobylisy 31,5 m. Jokaisella linjalla on tunneli Vltavan alitse: A-linjalla Staroměstskán ja Malostranskán välillä 180 m pitkä tunneli on syvimmillään 20 metriä, B-linjalla Karlovo náměstín ja Andělin välillä pituudeltaan 225 m 22 metrin syvyydessä lähellä Palackého mostia. C-linjalla Vltava alitetaan ensin Florencista Vltavská-
le 410 m pitkässä tunnelissa 12,8 metrin syvyydessä ja sitten Nádraží Holešovicesta Kobylisyyn (sen pituudesta ei ole tarkkaa tietoa, samaa luokkaa kuin A ja B) rakennustavaltaan se on ainutlaatuinen: betonointi tehtiin kuivatelakalla ennen upotamista joen pohjaan.

Vaihtoasemilla C-linja kulkee lähempänä maanpintaa: Muzeum 10 m vs A-linjan laiturit 34 m syvyydessä ja Florencissa ero vieläkin suurempi 9,4 vs B-linja 39 metriä. Můstekilla A:n laiturit on 29,3 m ja B 40,3 metrin syvyydessä. Laiturityyppejä on kolme: yhteinen keskikäytävä ja laiturit pylväiden takana (yleinen "syvillä" asemilla), yhteinen laituritaso keskellä sekä C-linjan "vääränpuoleiset", joilla junat kulkevat vierekkäin keskellä ja laiturit ovat reunoilla: Vyšehrad, Hlavní nádraží, Střížkov ja Prosek. Rajska zahrada on poikkeustapaus, toistaiseksi ainut asema, jolla junat kulkevat kahdessa kerroksessa: alempana Černý Mostiin ja ylempänä keskustaan, Zličínin suuntaan. Se sai arkkitehtuuripalkinnon, "vuoden rakennus" 1999. Metrovarikvoja, "depo"on kolme: Zličín, Kačerov ja Hostivář.

Hradčanskán pitkät rullaportaat.

A- ja B-linjoilla ei ole suoraa yhteystunnelia, mutta A:lta C:lle junat pääsevät vaihtamaan I.P.Pavlovan ja Náměstín Mírún välillä sekä Florencissa B:n ja C:n välillä.

Elokuun 2002 tulvakatastrofissa metro kärsi valtavat vahingot, joiden korjaaminen kesti pahimmillaan seuraavan vuoden maaliskuuhun asti. Kustannukset olivat lähes 7 miljardia korunan (yli 270 miljoonaa euroa). Peräti 19 asemaa jäi tulvaveden alle Vltavan alavilla lähialueilla. Tulvan huippu koettiin 15. elokuuta, jolloin toiminnassa olivat vain osuudet Náměstí Míru–Skalka, Zličín–Nové Butovice ja Muzeum (rajoitetusti)–Pražského povstání–Háje. Jouluksi saatiin avattua A-linja kokonaan, lukuunottamatta Malostranská, ja Staroměstská -asemia (16.1.2003), B-linja Butovicesta Karlovo náměstille sekä pohjoispää Palmovkalta Černý Mostiin (Českomoravská suljettu 31.1. asti), C-linja oli kokonaisuudessaan käytössä (Vltavská viimeisenä vaurioituneista). Kaikkein suurimmat ja pitkäkestoisimmat vahingot koituvat B-linjalle, nimenomaa Karlínin alueella, jossa Křižíkova ja Invalidovna saatiin avattua vasta 22.3. Maaliskuun alussa tulivat liikenteeseen Náměstí Republiky ja Národní třída sekä pari viikkoa ennen niitä Florenc ja Můstek.

LÄHDEKIRJALLISUUTTA tiedonjanoiselle:

FAKTA & Legendy o pražské městské hromadné dopravě, Pavel Fojtík a kolektiv, 2010 DPP hl.m.Prahy.

Průvodce KAM v Praze, Eva Obůrková, 2011 Computer Press, a.s., 4.vydání

Linky metra a tramvají Pražské integrované dopravy, mapy tras a rozsah provozu, 2010 Dopravný podnik hl.m. Prahy akciová společnost, 1.vydání.

PRAHA, průvodce magickým srdcem Evropy, Vladislav Dudák a Jiří Podrazil, 2010, nakladatelství Práh, 1.vydání.

INTERNET: www.ddp.cz

cs.wikipedia.org/wiki/Metro_v_Praze, eri kieliver-sioita: tšekki, suomi, slovakki, englanti...

www.kaupunkiliikenne.net/Praha/metro.html

www.metroweb.cz

karhunkadunkafka.com

jatkuu seuraavassa numerossa...

Kylpyläkaupunki Karlovy Vary ja sen 13. lähde – Becherovka

Sirpa Seppälä

Keski-Euroopan kenties maineikkain kylpyläkaupunki, luoteis-Böömässä sijaitseva Karlovy Vary, saksankieliseltä nimeltään Karlsbad, tunnetaan erityisesti parantavista mineraalipitoisista lähteistään. Mutta mahdollisesti vieläkin tunnetumpi on sen kolmanneksitoista lähteeksi kutsuttu, salaisen reseptin mukaan valmistettava ja kaikki vaivat parantava yrtilikööri Becherovka.

Kaarle IV:nnen hevonen ja parantava lähde

Ihmeitä tekevät parantavat lähteet ovat niin olennainen osa Karlovy Varya, että jo kaupungin perustamisesta kerrotaan seuraavaa, kuumiin lähteisiin liittyvää legendaa: valtakunnan kaikkien aikojen merkittävimmän kuninkaan, Pyhän Saksalais-roomalaisen keisarikunnan keisarin **Kaarle IV:nnen** (1316 – 1378) hevosen väitetään loukanneen jalkansa metsästysmatkalla ja jalan uponneen sen jälkeen pehmeään maaperään, josta oitis pulppusi korkea vesisuihku parantaen loukkaantuneen kohdan niiltä sijoiltaan. Kiitokseksi ihmeparantumisesta Kaarlen väitetään päättäneen perustaa paikalle kylpyläkaupungin.

Todellisuus kaupungin perustamisesta lienee toki toinen, mutta yhtä kaikki – kahden kuvaavanimimisen joen, Teplán (lämmän) ja Ohřen (vapaa suomennos ”kiehuva”) yhtymäkohdassa sijainnut taajama sai kuningas Kaarle IV:nneeltä kaupunkioikeudet vuonna 1370. Alkuun kaupunki eli lähinnä kaupankäynnistä sekä tavallisista käsityöläisammateista ja siellä työskentelivät tina- ja asesepät sekä neulan- ja veitsentekijät.

Syövyttävistä kylvyistä juomakuurien yliannostuksiin

Parantavia lähteitä hyödynnettiin kaupungissa 1500-luvulle asti lähinnä kylpyjen avulla. Voimakkaasti mineraalipitoisista vesistä oli kuitenkin tällä tavoin käytettynä enemmän haittaa kuin hyötyä, sillä tuntikausien kylvyt syövyttivät ihon kirveleville haavoille. Vuonna 1522 kirjoitti lääkäri **Václav Payer** Karlovy Varyn kylpylähoitoja koskevan kirjan, jossa hän suositteli kylpyjen oheen juomakuu-

reja suoraan lähteistä. Vähitellen kylvyistä luovuttiin kokonaan ja kylpylävieraille alettiin määrätä vaivasta ja sen vakavuudesta riippuen erisuuruisia annoksia eri lähteiden vettä. Toisinaan menttiin hoidoissa hieman ojasta allikkoon ja aikakirjojen mukaan vuonna 1750 määrättiin joillekin potilaille juotavaksi 50–70 kannullista mineraalivettä. Oletettavasti tämä vaati jälleen uusia hoitotoimenpiteitä, sillä jo pienet määrät voimakasta vettä saattavat pistää tottumattomalla vatsan pahasti sekaisin. Myöhemmin juotavia määriä kohtuullistettiin ja samalla otettiin käyttöön nokkamuki, joka annostelee vettä potilaan suuhun vain pienen kurlauksen kerrallaan.

Euroopan eliitin loistelias lomapaikka

Kylpylämatkailun kultakausi ajoittui 1700-luvun toiselle puoliskolle sekä 1800-luvun alkuun. Tällöin 1707 elinkeinoelämään liittyviä oikeuksia nauttineen Kuninkaallisen kaupungin arvonimen saaneessa ja vuoden 1759 suuressa tulipalossa tuhoutuneessa kaupungissa vallitsi ennennäkemätön rakennuskausi ja kylpyläalue sai nykyisen muotonsa. Hotellien ja kylpylärakennusten viereen nousi joukko toinen toistaan upeampia hoitoihin ja huvielämään kiinteästi liittyviä rakennuksia. Kylpyläelämän tuli ajan käsitysten mukaisesti tukea hoitoja kokonaisvaltaisesti ja yhtenä tukihoidtona pidettiin rauhallisia edestakaisia kävelyitä kauniissa pylväskäytävissä. Kaupungin keskustaan nousikin useita pylväskäytäviä tätä tehtävää täyttämään.

Toisaalta keskusta sai myös oman kirkon, merkittävän barokkiarkkitehdin **Killian Ignatius Dienzenhoferin** suunnitteleman Pyhän Maria Magdalenan kirkon. Samoin alueen vanhimman ja edelleenkin maan hienoimpiin hotelleihin kuuluvan Grand Hotel

Puppin perustaminen sijoittuu tuohon ajanjaksoon.

Jo ennen varsinaista kukoistuskauttaan kaupungista oli tullut Euroopan silmäätekevien suosima loisteliäs lomanviettopaikka. Vuosisatojen kuluessa siellä vierailivat mm. hallitsijat **Pietari Suuri** ja **Maria Teresia**, kirjailijat **J. W. von Goethe** ja **F. Schiller** sekä säveltäjät **W. A. Mozart** ja **L. van Beethoven**. Näistä erityisesti **Goethe** ja Mozart liittyvät kiinteästi kaupungin historiaan. Mozartin poika ja vaimo on haudattu kylpyläkeskustaa reunustavalle kukkulalle ja Goethe puolestaan kirjoittamiensa yli 50 Karlovy Varyyn tavalla tai toisella liittyvän kirjan sekä lukuisien tutkimusten ja artikkeleiden ansiosta, Goethen patsas myös koristaa kylpyläkeskustan reunamalla sijaitsevaa puistoa. Myöhemmin, 1930-luvulla, Karlovy Varyssa viihtyi myös marsalkka Mannerheim.

Becherovka – herttuan hoitohenkilökunnan vapaailan kuningasajatus

Kylpyläkulttuurin kukoistuskauteen liittyy kiinteästi myös kaupungin 13. lähteeksi nimetyn Becherovka-yrtiliköörin synty. Vuonna 1805 parannutti kaupungissa lukuisia vaivojaan muuan saksalainen Plettenberg-Mietingenin herttua. Hänen hoidostaan vastasivat yhdessä paikallinen lääkäri **David Becher** sekä herttuan mukanaan tuoma englantilainen apteekari, **Tri Frobrig**. Epävirallisen tarinan mukaan herrat viettivät kosteaa iltapuhdeta keskenään ja päivittelivät parantavien vesien suunnatonta pahanmakuisuutta. Siitä siten syntyi parantaviin yrteihin erikoistuneen Tri Frobrigin päässä idea sekoittaa paremman makuisen lääkejuoma, joka sisältäisi sellaisen määrän ja yhdistelmän yrtejä, ettei juoman nauttimisen jälkeen yksinkertaisesti olisi mahdollista potea enää ainuttakaan vaivaa.

Oli totuus juoman syntyhetkistä mikä hyvänsä, resepti kuitenkin kehitettiin ja jätettiin lääkäri Becherille muistoksi lyhyestä ystävydestä ja yhteistyöstä. Kaksi vuotta sitä piironginlaatikossa piiloteltuaan tämä alkoi valmistaa sitä lääketsemistarkoituksiin. Vuonna 1812 siihen lisättiin alkoholi – ja legenda oli syntynyt. Siitä alkaen juomaa on valmistettu Karlovy Varyssa ja siitä on tullut yksi tunnetuimmista tšekkiläisistä tuotemerkeistä.

Tarkoin varjeltu resepti ja taattu vaikutus

Virallisen määritelmän mukaan kellanvihreää juoman koostumus on tarkoin varjeltu salaisuus ja reseptiä säilytetään huolellisesti yrityksen kassakappissa. Se annetaan ulkoa opeteltavaksi kahdelle valmistuksesta vastaavalle mestarille kerrallaan, eivätkä nämä koskaan matkusta samassa liikennevälineessä salaisuuden jatkuvuuden varmistamiseksi. Ainoastaan käytettyjen yrteiden ja mausteiden lukumäärä kerrotaan julkisuuteen ja yrityksen virallisen ilmoituksen mukaan niitä on 20. Tšekkiläisen näkemyksen mukaan juoma on puhdasta lääketta, eikä missään nimessä alkoholijuomaa. Ulkopuolisen näkemyksen mukaan se kyllä toden totta parantaa kaikki vaivat, mutta syy lienee ainakin osittain pul-

lon kyljessä oleva merkintä 38 %. On aivan sama, ovatko ne paikallisen näkemyksen mukaan alkoholiprosentteja vai eivät – vaikutus on joka tapauksessa sellainen, ettei sitä riittävästi nautittuaan enää muista olleensakaan köyhä tai kipeä. Mitä taas makuun tulee, erottuu tuosta salaisen reseptin mukaan valmistetusta juomasta kuitenkin selkeä ”suomalainen jouluinen maku”. Joten ehkäpä sieltä mausteiden seasta hyvinkin löytyvät niin inkivääri kuin kanelikin.

Sodanjälkeinen kahtiajako politiikassa ja Bechrovkassa

1900-luvun historian käänneet ovat kuitenkin heilautelleet niin Karlovy Varya kuin Becherovkaakin. Sijainti lähellä Saksan rajaa ns. Sudeettialueilla vaikutti siihen, että kaupungin väestö oli toiseen maailmansotaan asti lähes yksinomaan saksankielistä. Viime vuosisadan alkuvuosikymmenien poliittisessa jännityksessä väestö oli identiteetiltään korostetun saksalaista ja osoitti avointa tukea Hitlerin Saksalle. 1930-luvulla kaupungissa toimi Sudeettisaksalaisten oma hallitus ja 1938 alue liitettiin Kolmanteen valtakuntaan.

Toisen maailmansodan jälkeen Tšekkoslovakian saksankielinen väestö karkotettiin Saksaan vihollisen edustajina ja heidän omaisuutensa takavarikoitiin. Näin kävi myös Becherovkaa valmistavalle Becherin perheelle. Juoman valmistusta toki jatkettiin Karlovy Varyssa, mutta tehdas siirtyi Tšekkoslovakian valtion omistukseen. Becherit olisivat mielellään pitäneet yllä suvun perinteitä,

mutta valitettavasti resepti oli kaikessa lähtökii-reessä jäänyt rajan taakse. Ymmärrettävästi sitä ei tehtaalta suostuttu perheelle antamaan, joten he aloittivat juoman valmistuksen muistinvaraisesti uudessa kotimaassaan. Aina vuosituhannen vaihteeseen asti Euroopan markkinoilla liikkeihin kahta eri versiota tästä maanmainiosta juomasta: aitoa ja alkuperäistä tšekkiläistä likööriä valmistettiin nimillä Původní Karlovarská Becherovka ja Carlsbad Becher, suvun Saksassa valmistama versio taas tunnettiin nimellä Jan Becher Liqeur. Vielä 1990-luvun alussa Suomessakin oli saatavilla vain saksalaista Becherovkaa.

Uusi vuosituhat yhdistää

Euroopan kahtiajon siirtyminen historiaan siirsi kuitenkin historiaan myös juoman kahtiajon. Vuonna 1999 ne siirtyivät molemmat samalle omistajalle, alun perin ranskalaiselle Pernod Ricardille. Tällöin myös tšekkiläistä yritystä johtanut maan myöhempi ulkoministeri Karel Schwarzenberg piti juhlallisen tiedotustilaisuuden, jossa ilmoitti yrityksen tavoitteeksi saksalaisen juoman luonnollisen poistumisen markkinoilta. Se aiottiin toteuttaa viemällä myös alkuperäistä tšekkiläistä juomaa kaikkiin niihin maihin, joissa siihen asti oli saanut ainoastaan saksalaista versiota ja jättämällä asiakkaiden päätettäväksi, kumpi tarjolla olevista maistuisi paremmalta ja kummalla olisi paremmat parantavat ominaisuudet. Takavuosien suomalais-ta televisiomainosta mukaellen ”aidon tunnistaa aina” ja niinpä saksalainen yritysjuoma jäikin henkiin ainoastaan kotimaassaan Saksassa, missä sitä tietävästi valmistetaan edelleen. Suomesta saksalainen juoma katosi vähin erin kokonaan viime vuosikymmenellä – ja niin teki valitettavasti myös alkuperäinen Karlovy Varyn Becherovka. Vuoden 2011 alusta lähtien sitä ei enää ole ollut Alkon valikoimissa, mutta HOK-Elannon tšekkiläiset ravintolat sitä kuitenkin onneksi pystyvät asiakkaidensa tarpeisiin hankkimaan. Näin ollen me lukuisat Becherovkasta riippuvaiset juoman uskolliset ystävät emme sentään ole riippuvaisia pelkistä Tšekin-matkojemme tuliaisista.

Kaupungissa riittää nähtävää ja Bechrovka-museossa koettavaa ja maistettavaa

Entä mitä kuuluu Karlovy Varylle ja Becherovkan kodille nyt? Kiitos kysymästä, hyvää kuuluu mole-

mille. Sosialismin aikana Karlovy Vary pysyi eliitin suosimana kylpyläkaupunkina ja vuonna 1969 valmistui massiivinen puolue-eliitille tarkoitettu kylpylähotelli Termal. Siellä pidettiin mm. Euroopan kommunististen puolueiden vuotuiset yhteiskokoukset ja siellä myös sinetöitiin Suomen kommunistisen puolueen jako 1970-luvun alussa. Nykyisin Termal-hotellissa kokoontuvat elokuvamaailman silmäätekevät heinäkuussa pidettävillä vuotuisilla Karlovy Varyn elokuvajuhlilla.

Kaupungin kylpylät ovat 1990-luvulta lähtien vähitellen siirtyneet pääasiassa venäläiseen omistukseen ja tällä hetkellä se on venäläisten suosima ja kansoittama lomakohte. Koiranleuat kutsuvatkin sitä ”Tšekin pikku-Moskovaksi”.

Becherovkaa puolestaan valmistetaan kaupungissa edelleen, vuonna 2011 valmistuneessa uudessa tehdasrakennuksessa hieman kaupungin keskustan ulkopuolella. Yrityksen nimi on nyt Jan Becher – Karlovarská Bechrovka, juoman monenkirjavaa historiaa ja sen molempia versioita kunnioittaen. Alkuperäinen yrtilikööri ei kuitenkaan ole enää pitkään aikaan ollut ainoa yrityksen valmistama tuote ja sen lisäksi valikoimissa on ainakin kevyempi ja miedompi lime-juoma, voimakas katkero sekä toinen, makeampi likööri. Uusia tuotteita kehitetään kuitenkin jatkuvasti ja tälle vuodelle saat-taa hyvinkin olla varattuna jälleen uusi maistuva yllätys.

Vanhat tehdastilat aivan kylpyläkeskustan kupeessa ovat nyt kokonaan museokäytössä. Museo on avoinna yleisölle päivittäin klo 10 – 18 ja haus-kasti ja kekseliäästi toteutetulla opastetulla kierrok-sella pääsee tutustumaan niin vanhoihin tuotanto-tiloihin kuin mm. yrityksen perustajan toimistoon. Sokerina pohjalla on kierroksen loppuksi esitettävä mainio elokuva maistiaisineen sekä ostoshetki viehättävässä museokaupassa.

Karlovy Vary ei silti ole pelkkiä kylpylöitä ja Beche-rovkaa. Kaupunkilaisia työllistävät niin 1857 perus-tettu Moserin lasitehdas kuin kymmenen vuot-ta myöhemmin perustettu Mattoni-kivennäisvettä valmistava juomatehdas. Viihdykettä sekä kaupun-kilaisille että siellä vieraileville matkailijoille tarjoaa mm. kaupungin jääkiekkoukkue sekä Grand Ho-tel Puppissa järjestettävät lukuisat gaalatilaisuudet.

Karlovy Varyyn pääsee helposti Prahasta nopeilla bussiyhteyksillä ja niitä toden totta kannattaa käyt-tää. Kaupunki on uskomattoman upea ja Bechrov-ka uskomattoman hyvää – joten tuumasta toimeen ja matkaan!

Päiväretkelle Prahasta:

Mělníkin linna ja Přerov nad Labemin ulkoilmamuseo

Sirpa Seppälä

Tšekin matkailun asiantuntijalta pyydetään usein suosituksia Prahasta käsin tehtäviksi päiväretkikohteiksi. Sekä Mělníkin kaupunki linnoineen ja viiniviljelyksineen että viehättävä Přerov nad Labemin kylä ulkoilmamuseoineen soveltuvat sellaisiksi erinomaisesti. Molemmat sijaitsevat noin tunnin ajomatkan päässä Prahasta ja tarjoavat nähtävää ja koettavaa sekä paikan päällä että ajomatkan varrella. Eikä mahdotonta ole kokea vaikka molempia saman päivän aikana ja siten kattavaa kokonaiskuvaa keskisestä Böömistä.

Mělník – kuningattaria ja viiniviljelyä

Labe- (Elbe) ja Vltava (Moldau)-jokien yhtymäkohdassa sijaitseva Mělníkin kaupunki syntyi vuosisatojen kuluessa kukkulalla kohoavan, maan syntyhistoriaan kiinteästi liittyvän keskiaikaisen linnan ympärille. Legendan mukaan aluetta 400–500-lukujen vaihteesta alkaen asuttaneen slaavilaisen

Pšovan-heimon viimeisen ruhtinaan Mělníkissä syntynyt **Ludmila**-tytär naitettiin Čech-heimon ruhtinaalle **Bořivojille**, ja tästä sai alkunsa tšekin kansa. Prahan Václavinaukiota koristavan (böömiläisten) mahtavan ratsastajapatsaan hahmon, **Pyhän Václavin** isoäiti ruhtinatar **Ludmila** vietti vanhuruksensa kotilinnassaan Mělníkissä, ja siitä alkaen se tunnettiin vuosisatoja maan leskikuningattarien linnana.

Alkuperäisen puulinnan paikalle rakennettiin todennäköisesti jo 900-luvun lopussa komea kivilinna, jota vuosisatojen kuluessa korjattiin ja uusittiin ahkerasti. Linnan nykyinen renessanssiasu on vuodelta 1542. Pian tämän jälkeen se siirtyi kuninkaallisesta käytöstä korkealle aatelistolle, kun Habsburg-sukuinen hallitsija **Rudolf II** lahjoitti sen valtakunnan toiseksi tärkeimmälle virkamiehelle, valtion tilintarkastaja **Jiří Popel Lobkoviczil-**

le. Lukuunottamatta sadan vuoden mittaista jaksoa 1600–1700-luvuilla ja 40 vuoden mittaista jaksoa sosialismin aikana, on linna ollut tuosta lähtien Lobkoviczin suvun omistuksessa ja on sitä edelleen. Linnan nykyinen omistaja **Jiří Jan Lobkowicz** syntyi Sveitsissä, jonne perhe oli paennut sosialismia ja palasi maahan samettivallankumouksen jälkeen. Toimittuaan ensin Tšekkoslovakian valtiovarainministerin taloudellisena neuvontantajana hän päätti ostaa suvun linnan takaisin ja omistautua sen kunnostukselle. Nykyisin Mělníkin viehättävä aatelislinna on avoinna yleisölle, ja sen yhteydessä toimii kauniisti sisustettu ravintola sekä matkamuuksu- myymälä, josta voi ostaa mm. linnan omaa viiniä.

Viiniviljely on ollut Mělníkissä merkittävä elinkeino siitä alkaen, kun ruhtinatar Ludmila istutti ensimmäiset viiniköynnökset sinne 900-luvulla. **Kaarle IV** puolestaan toi alueelle Pinot Noir-rypäleet Burgundista palattuaan kotimaahansa Ranskassa maanpaossa vietetyn lapsuutensa jälkeen. Nykyisin Lobkoviczin linnan viinivalikoimista löytyy 13 eri viinilajia, jotka on valmistettu useista eri rypälajeista. Myymälän ja ravintolan lisäksi niihin pääsee tutustumaan viininmaistajaisissa, joita linnassa järjestetään tilauksesta.

Linnaa ympäröivä Mělník sai kaupunkioikeudet vuonna 1247 ja myöhemmin siitä tuli kaupankäyntiin ja elinkeinoelämään liittyviä vapauksia nauttanut kuninkaallinen kaupunki. Nykyisin se on 20 000 asukkaan kaupunki, jossa sijaitsee maan suurin jokisatama. Jokilaivat tyhjentävät Mělníkin satamassa lastinsa, joka jatkaa matkaansa maanteitse ympäri Keski-Eurooppaa. Mělníkiin pääsee Prahasta kätevästi linja-autolla. Linnan alapuolella sijaitsevalta linja-autoasemalta on tosin parin kilometrin kävelymatka ylös vanhaankaupunkiin, mutta mäellä vaiva palkitaan ruhtinaallisesti. Linnan terasilta aukeaa huikaiseva näköala yli jokisuiston ja vanhankaupungin kujilla aistii menneen ajan tunnelman. Linnavierailun jälkeen voi loiston vastapainoksi aistia aavistuksen kauhutunnelmaa aidoin ihmisluihin koristellussa keskiaikaisessa luokkappelissa.

Přerov nad Labem – kansatieteellinen aarreaitta

Täysin toisenlaisia elämyksiä tarjoaa Prahasta itään Polabín alangolla sijaitseva 1000 asukkaan Přerov nad Labemin pikkukylä. Vähäisenkokoisien kylän historia ei kuitenkaan ole lainkaan vähäinen. Ensimmäiset maininnat kylästä ovat niin ikään 900-luvulta, jolloin se lahjoitettiin läheiselle benediktiiniläisluostarille. Luostarin omaisuutta suo-

jaamaan rakennettiin ensin linnoitus, sen jälkeen 1300-luvun lopussa pieni linna, ja lopulta 1500-luvulla nykyinen renessanssipalatsi. Alun perin prahalaisen Břevnovin luostarin hallintorakennuksena toiminut palatsi on ollut Tšekin radion käytössä vuodesta 1958, ja nykyisin siellä sijaitsevat Tšekin yleisradion arkistot.

Tähän pikku kylään perustettiin 1800-luvun lopulla yleismaailmallisen kansatieteellisen innostuksen myötä ja Tukholman Skansenin innoittamana maailman neljäs ulkoilmamuseo. Ajankohta oli sama kuin Helsingin Seurasaaren ulkoilmamuseon perustamisella ja samoin syyt: maailmanlaajuinen kiinnostus kansatieteeseen ja teollistumisen myötä katoamassa olevan agraarielämäntavan välittämiseen tuleville sukupolville.

Museon perusti Přerovin palatsin tuolloinen omistaja, Habsburg-sukuinen arkkiherttua **Ludvig Salvatore**, joka tunnettiin myös merenkävijänä ja kansatieteilijänä. Hän rakennutti ulkoilmamuseoon sen ensimmäisen rakennuksen, sepän pajan ja majatalon sisältäneen 1800-luvun alun tyyllisen ”vanhaböömiläisen majan”. Nykyisin museossa on yhteensä 32 rakennusta, joiden joukosta löytää niin asuin- ja talousrakennuksia kuin uudelleen henkiin herätetyn kyläkoulun luokankin. Sokerina pohjalla on viehättävä lelumuseo, jossa kävijät voivat palata lapsuutensa muistoihin ja menneiltä sukupolvilta kuulemiinsa tarinoihin. Eriyksen ihastuttava museo on joulun aikaan, jolloin sinne pystytetään vuotuinen jouluseiminäyttely.

Museo on viehättävä sukellus sotienvälisen Euroopan teollistuneimman maan kadonneeseen menneisyyteen – menneisyyteen, jonka elementit taitavat olla tutumpaa suomalaiselle kävijälle kuin naapurikaupungin museovieraalle. Oman mausteensa museovierailuun tuo tieto sen pitkästä ja edelleen jatkuvasta yhteistyöstä Seurasaaren ulkomuseon kanssa. Myös minulla oli ilo opiskeluaikaisessa työpaikassaan Seurasaassa saada esitellä suomalaista ulkoilmamuseokulttuuria Přerov nad Labemin johtajalle.

Lämminhenkisen museon ainoa varjopuoli on sen huonot kulkuyhteydet. Kylään ei pääse Prahasta julkisilla liikennevälineillä, mutta autolla taituu matka käden käänteessä. Kauniit maisemat tekevät matkasta sekä Mělníkiin että Přerov nad Labemiin kokonaisvaltaisen kokemuksen, joka antaa matkailijalle laajan kuvan Keski-Böömistä.

Vastakohtien Ylämaa Vysočina

Sirpa Seppälä

Vysočina tarkoittaa sanana ylänköä ja sellainen se toden totta onkin. Euroopan katoksikin kutsutun Böömin ja Määrin rajamaastossa sijaitsevan läänin kunnista ja kaupungeista peräti 729 sijaitsee yli 500 metrin korkeudella merenpinnasta. Sijainti vaikuttaa myös ilmastoon. Retki Vysočinan alueelle onkin usein myös retki vuodenaikasta toiseen.

Tšekin tasavallan kaakkoisosassa sijaitseva Vysočinan lääni on poikkeuksellisen mielenkiintoinen sekoitus erilaisia alueellisia kulttuureita. Sen länsi- ja pohjoisosat kuuluvat Böömin maakuntaan ja niiden elämänmenosta välittyvät vielä nykyisinkin protestanttiset germaaniset perinteet. Läänin itäosa puolestaan kuuluu kulttuuriltaan slaavilaisempaan ja aikanaan vahvasti katoliseen Määriin, mikä näkyy edelleenkin esimerkiksi pieninä tienvarsikappeleina ja -risteinä sekä menneiden aikojen katolisinä pyhiinvaelluskohteina. Läänin eteläkärjestä taas on vain muutaman kymmenen kilometrin matka Itävallan rajalle. Toiseen maailmansotaan asti pääasiassa saksankielisen väestön asuttamalla alueella matkailijan onkin yhä edelleen helpompi saada palvelua saksan kuin englannin kielellä.

Hopeakaivoksia ja mustia sikoja

Vysočinan alueen historia liittyy kiinteästi 1200-luvulla löydettyihin mittaviin hopeaesiintymiin. Ne synnyttivät alueelle laajaa kaivostoimintaa ja toivat muassaan kaivosmiesten lisäksi kauppiaita ja käsityöläisiä. Kaivosten ja kauppapaikkojen ympärille syntyi kyliä ja muita yhdyskuntia ja hopean louhintaa, kuljetusta ja myyntiä turvaamaan taas rakennettiin suuri joukko linnoja ja linnoitettuja kaupunkeja. Myöhemmin Vysočinan kehitykseen vaikutti erityisesti Prahasta Wieniin rakennettu aluetta halkova rautatie, jonka varteen syntyi nopealla tahdilla teollisuutta.

Teollisuutta Vysočिनassa on edelleen runsaasti. Alueelta löytyy sähkötekniikan teollisuutta, raskasta teollisuutta, metalli- ja elintarviketeollisuutta – vain joitakin mainitakseni. Mutta Vysočinan vastakohtat pätevät myös läänin elinkeinorakenteeseen. Teollisuuskeskittymän lisäksi se on yksi Tšekin tasavallan elinvoimaisimmista maatalousalueista. Varsinkin läänin eteläosissa on paikoin vieressä pienempiä ja suurempia maatiloja, jotka korkean maantieteellisen sijainnin vuoksi keskittyvät eläintenkasvatukseen viljelyä enemmän. Lehmiä, lampaita ja jopa alueen perinteistä hullunkurisennäköistä mustalaikullista sikaa näkee tienvarsien niityillä päivää paistattelemassa.

Jihlava – jääkiekkoa ja pehmosiilejä

Vysočinan alueen hallinnollinen keskus on vuonna 1253 perustettu Jihlavan kaupunki. Nimensä se on saanut kaupunkia halkovan samannimisen joen mukaan. Käsityöläisten kansoittamassa hopeakaivoskaupungissa toimi 1200-luvulla myös valtakunnan rahapaja. Aikanaan muurien ympäröimästä vanhasta keskustasta löytyy edelleenkin runsaasti keskiaikaisia rakennuksia ja aivan erityisen viehättävä on kaupungissa syntyneen säveltäjän **Gustav Mahlerin** mukaan nimetty entisessä dominikaaniluostarissa toimiva hotelli. Sinne eksyneen suomalaisen matkailijan ei kuitenkaan kannata turhaan riemastua hotellin ylpeydestä, saunasta – infrapuna-kuualla lämpenevän loikoiluhuoneen tunnel-

ma kun on melkoisen kaukana kotoisen lauantai-paratiisimme voimauttavasta rauhasta.

Maininnan arvoisia Jihlavaan liittyviä asioita ovat myös kaupungin urheiluseura Dukla Jihlava, moninkertainen jääkiekon valtakunnanmestari ja matkamuistomyymälöissä pehmoversiona myytävä kaupungin ihastuttava maskottieläin siili. Tarinan mukaan näet kaupungin saksankielinen nimi Iglau viittaa siiliin (saksaksi Igel).

Maailmanperintökohteita ja hakkapeliittojen tuhoja

Muita mielenkiintoisia vierailukohteita Vysočinan alueella ovat mm. Unescon maailmanperintölueteloon kuuluvat Telč ja Třebíč pikkukaupungit sekä Pernštejnin valtavan kokoinen keskiaikainen linna. Sekä Unescon maailmanperintölueteloon vuonna 1992 liitetty Telč että siihen vuonna 2003 päässyt Třebíč on molemmat perustettu 1100-luvulla. Kauppapaikkana tunnetun Telčin synty liittyy kiinteästi hopean kuljettamiseen ja myyntiin, kun taas Třebíč perustettiin benediktiiniläisluostarin yhteyteen. Telčissä ihastusta herättävät kaupungin asemakaavaa jäsentävää aukiota reunustavat renessanssiset kauppiastalot ja Třebíčissä puolestaan kaupungin vanha juutalainen hautausmaa.

1285 rakennettu Pernštejnin linna on yksi maan suurimmista linnoista. Lukuisten muurien ympäröimä valtava kokonaisuus on alun perin rakennettu aateliseksi asuinlinnaksi. Edes moninkertaiset muurivarustukset eivät silti suojelleet sitä 30-vuotisen sodan aikana ruotsalaisjoukkojen eli kotoisten hakkapeliittojemme hyök-

käyksiltä. Linna kärsikin tuolloin varsin mittavia vahinkoja ja opastetuilla kierroksilla matkailijalle kerrotaan edelleen vertahtavia tarinoita "ruotsalaisjoukkojen" aiheuttamasta yleisestä hävityksen kauhistuksesta. Tuhot saatiin kuitenkin korjattua ja nykyisin Pernštejnin linna on yksi suosituimmista tšekkiläisten satuelokuvien kuvauspaikoista. Linnassa järjestetään touko–syyskuussa päivittäin opastettuja kierroksia matkailijoille.

Talviurheilua ja vuodenaikamatkailua

Matkareitin varrelta ei sovi myöskään unohtaa hiihdon maailmancupin säännöllistä isäntää Nové Město na Moravě pikkukaupunkia, jossa talviurheilu tuntuu olevan käsinkosketeltavasti läsnä kesälläkin. Suomalaiset hiihtäjät tunnetaan kaupungin kaupoissa ja ravintoloissa hyvin nimeltä, mistä syntyy helposti jutun juurta paikallisen väestön kanssa.

Vastakohtien Vysočina tarjoaa pienellä alueella jokaiselle jotakin. Matkailija löytää sieltä kiehtovaa historiaa ja elävää nykypäivää, teollisuutta ja maataloutta, kulttuuria ja urheilua. Vastakohdat näkyvät myös luonnossa. Vysočina on korkeiden kukkuloiden ja viehättävien laaksojen, vehreiden kumpujen ja sinisenä virtaavien jokien lääni. Korkeuserojen vuoksi puolen tunnin kuluessa voi myös kokea kaikki vuodenajat yhdellä kertaa. Jos matkallaan haluaa kokea Tšekin pienoiskoossa, kannattaakin suunnata Vysočinaan.

Hetki ”Havelin sydämessä”

Teksti ja kuvat: Anne Mäkinen

Prahan Kansallisteatterin ja Laterna Magican yhteinen sisäpiha on maaliskuisena arki-iltana hiljainen. Muutama ihminen kävelee nopeasti tyhjän pihan lävitse kengänkorkojen kopistessa jo talven lumista sulaneessa kiveyksessä. Eräällä sivummalla olevalla penkillä kaksi nuorta miestä soittaa kitaraa, ja mollivoittoinen melodia soljuu tummien korkeiden seinien sisään jäävällä alueella kuin Vltava-joen tumma virta – pehmeästi ja lainehtien. Sisäpihan keskellä seisoo paksuhkon vanerinelion päällä omituisen näköinen vaaleahko möhkäle. Hiljaa ja vakavan oloisena se jököttää paikoillaan, eivätkä kiireiset ohikulkijat sitä katso. Lähemmin tarkasteltuna tuo outo möhkäle onkin vahaveistos, jonne pääsee kävelemään sisään – kuin pieneen labyrinttiin. Siellä me sitten olemme kuin piilossa tai turvassa: ”Havelin sydämessä”.

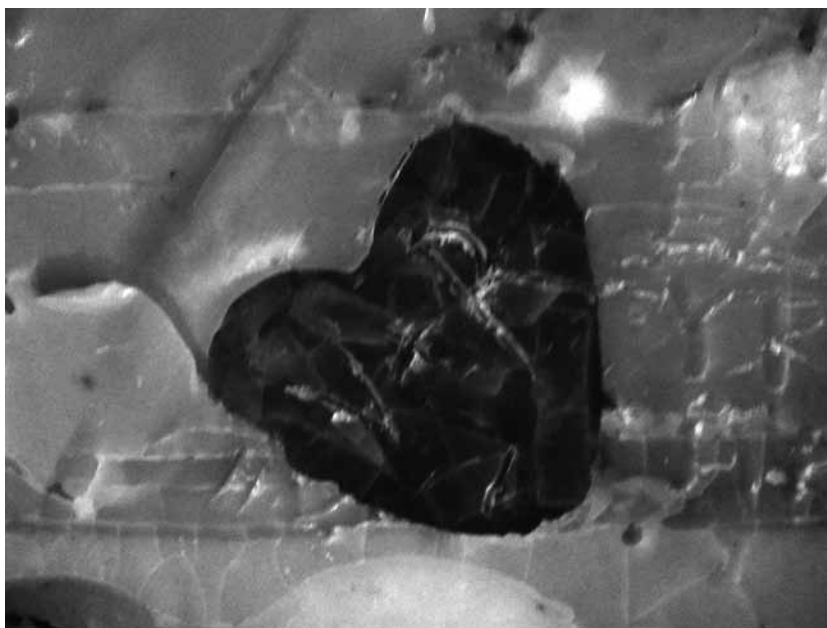
Tuhansien kynttilöiden valo valaisi Prahan Václavinaukion Kansallismuseon puoleista laitaa viime vuoden joulukuun loppuviikoilla sen jälkeen, kun ex-presidentti **Václav Havel** oli nukkunut pois. Havelin poismenoa surevat ihmiset toivat kynttilöitä aukiolle kertoakseen osaan otostaan suruun, hyvästelläkseen hänet ja kunnioittaakseen hänen edesmennyttä elämäntyötään.

Tšekkiläinen taitelija **Lukáš Gavlovský** katseli eräänä joulukuisena iltana muiden mukana tuota illan pimeydessä loistavaa kynttilämerta. Hän koki, että päivittäin kasvavaan kynttilämereen sisältyi samalla ajatuksia ihmisarvoisesta yhteiskunnasta, jos-

sa oli mukana vahvasti kaivattua toivoa. Näitä Václav Havel oli tälle kansakunnalle antanut elämänsä aikana. Filosofisten ajatustensa lisäksi Gavlovský pohti myös kynttilöistä jäävää roskaa, kuten palamattomia steariini- ja vahajäämiä. Vaha olisi taipuisa materiaali taiteen tekemiseen, ja näiden ajatustensa siivittämänä hän sai idean kynttilöiden uusiokäytöstä ja Havelin muistolle tehtävästä muistomerkestä.

”Heart for Václav Havel”

Sydämen muoto muistomerkin malliksi oli taiteilijan mukaan helppo valinta, koska Václav Havelilla

oli tapana liittää pieni sydän nimikirjoituksensa viereen, joka kuvasi samalla hänen omaa mottoaan: "Totuus ja rakkaus voittavat valheen ja vihan". Kynttilät oli poistettava Václavin aukiolta uudenvuodenaattoon mennessä, jotta kansalaiset saisivat vapaasti juhlia ja ottaa uutta vuotta vastaan koko aukion leveydeltä. Lukáš Gavlovský otti yhteyttä asiasta vastaavaan siivouspalveluun, jotta kynttilöiden jäännökset säästettäisiin hänelle. Ajatuksena oli sulattaa jäljelle jääneet steariinivahat uudelleen veistoksen muotoon, ja sijoittaa muistomerkki lopulta jonnekin sellaiseen paikkaan, joka olisi ollut Havelille itselleen tärkeä.

Neljä–viisi tonnia kynttiläjätettä toimitettiin Prahassa sijaitsevaan Trafačka-kulttuurikeskukseen tammikuussa. Alun perin tarkoitus oli kerätä vain Václavin aukion kynttilöitä, mutta idealle löytyi tukea myös maan muista kaupungeista, ja pusseja täynnä kynttiläjätettä alkoikin virrata tasaisesti kulttuurikeskukseen. Lopulta suureen "sulatusoperaatioon" otti osaa kymmeniä vapaaehtoisia. Suuri työ oli irrottaa kynttilöistä muovi- ja metalliosat, sekä vahajäämät, ja lajitella ne. Gavlovskýn apuna suunnittelutyössä oli myös **Roman Švejda**, jonka kanssa muottimallia lähdettiin työstämään.

Lopulta uusiokäyttöön sulatetut vahat valettiin sydämen muotoiseen teräsmuottiin. Muistomerk-

ki kasattiin kerros kerrokselta suoraan sen sijoituspaikkaan, Prahan Kansallisteatterin ja Laterna Magican yhteiselle sisäpihalle. Muistomerkin korkeus on 2,5 metriä, ja sen sisään pääsee kävelmään. Lukáš Gavlovskýn mukaan tämä "sydämeen sisään pääseminen" on hyvin tärkeä osa itse muistomerkin mallia. "Voimme kävellä sen läpi, viettää aikaa sen sisällä ja jättää sen; tullaksemme taas uudelleen", Gavlovský kertoi. Gavlovskýlla on oma kohtaisia kokemuksia Václav Havelin presidenttikausilta. Hän kertoi tulleen itsekin "eläväksi ihmiseksi" vasta samettivallankumouksen jälkeen ja Havelin hallinnoimana aikakautena. Kommunismin kaatumisen jälkeen elämä alkoi vihdoinkin tuntua elämisen arvoiselta.

"Heart for Václav Havel" -muistomerkki paljastettiin 10.2.2012, ja juhlallisuuksissa oli mukana myös Havelin leski, **Dagmar**. Prahan Kansallisteatteri eli Národní divadlo sijaitsee Vltava-joen rannalla, Národní- ja Masarykovo náměstí -katujen kulmassa.

Mitä jäljelle jää?

Prahan matkallamme maaliskuussa 2012 kävimme tutustumassa eräänä iltana tähän muistomerkkiin. Sen ympärille asetetut kaksi infotaulua kertoivat valokuvien avulla, miten muistomerkki oli syntynyt. Katseleja löytää kuvista mm. kynttilämeren Václavin au-

kiolta, kuvia vapaaehtoisista purkamassa kynttilöitä ja itse valumuotin teosta. Kuvia löytyy myös muistomerkin julkistustilaisuudesta helmikuulta.

Pehmeään vahaan ja muistomerkin seinäpintoihin jotkut olivat jo käyneet raapustamassa omia puumerkkejään; mukana on myös rakkaudentunnus-
tuksia kuten "Jan & Vera". Vahamassasta voi löytää oikein läheltä tarkasteltuna ja oman mielikuvituksen tukemana vaikkapa pienet vahakasvat tai kukkasia, sydämistä puhumattakaan. Kynttilöistä saatuja vahapalasia on jätetty antamaan hieman mosaikkista tunnelmaa itse muistomerkin päämateriaaliin, jonka pohjasävy on vaaleahko.

Maaliskuinen ilta oli hiljainen ja rauhassa saimme katsella muistomerkkiä kauempaa ja tarkastella sitä läheltä, sekä ottaa muutama valokuva illan hämyssä. Mietimme, että idea sydämen muotoon tehdystä muistomerkistä oli hyvä, ja hienoa oli sen hienoinen labyrinttimaisuus. "Sydän Havelille" tai "Havelin sydän" on mainio, koska kansalainen pääsee aivan totta sinne sisään: käymään hetkeksi ja tulemaan taas uudelleen. Kuitenkin jotakin jäi mielestäni puuttumaan, en tiedä mitä. Illan hämys-
sä muistomerkki vaikutti jäykältä ja raskaalta, jollaisen en kuitenkaan usko Havelin itsensä olleen – päinvastoin. Toisaalta voi ajatella sen möhkälä-
mäisyyden olevan muisto ahdistavasta kommunistin aikakaudesta: tunnetta, jota moni tšekkiläinen kantoi sisällään vielä paljon samettivallankumouksen jälkeenkkin.

Taiteilija Lukáš Gavlovskýlla oli muistomerkin paljastustilaisuudessa huoli siitä, miten vaha kestää tulevat lämpimät säät: alkaako se sulaa ja kuinka nopeasti? Mitä jäljelle jää, sen kevät aikana näyttää. Toivottavasti Václav Havel saa kuitenkin vielä arvoisensa ja pysyvän muistomerkin tämän lisäksi, mikä se sitten lieneekin.

Tekstin lähteenä käytetty artikkeli:

Borufka, Sarah: "A heart from melted candles: an unusual memorial for late Czech president Václav Havel". Julkaistu 23.1.2012 Prague Monitor -lehdessä.

Linkki artikkeliin:

<http://www.radio.cz/en/section/curaffrs/a-heart-from-melted-candles-an-unusual-memorial-for-late-czech-president-vaclav-havel>

Jaroslav Seifert

Laulu sodasta

Kuristakaa sota,
jotta naiset voisivat hymyillä
eivätkä vanhenisi
yhtä nopeasti kuin aseet.

Mutta sota sanoo: Minä olen!
Olen ollut alusta saakka
eikä hetkeäkään
ettei minua olisi ollut.

Olen vanha kuin nälkä,
vanha kuin rakkauden kiihko.
Itse en itseäni luonut
mutta maailmaon minun!

Ja minä sen tuhoan
Olen oleva läsilä,
kun tulen ja veren värjäämä riepun
valahtaa pimeään.

kuin lasten sylki
kaivon pohjaan
heidän mittaillessaan
sen mustaa syvyyttä.

Silti me - ja tässä on toivoa -
voimme vielä hetken,
vielä hetkisen voimme miettiä tätä.
sen mustaa
syvyyttä
Silti me - ja tässä on toivoa -
voimme vielä hetken,
vielä hetkisen voimme
miettiä tätä.

*(Kokoelmasta Koncert na ostrově~/
Konsertti saarella, 1965)*

Suomennos Hannu Ylilehto

VÁCLAV HAVEL – poliitikko vastoin tahtoaan

Heikki Larmola

Joulun aluspäivät vuonna 2011 olivat pimeitä, niin kuin ne Helsingissä yleensä ovat, varsinkin kun lumi on myöhässä ja on tulossa musta jouluku. Kylmä merituuli pyyhki Armfeltintietä, jonka varrella Tšekin suurlähetystön portilla paloivat kynttilät väräjävin liekeihin. Maan trikolori-lippu milloin nuokkui milloin revähti lentoon tuulenpuuskan mukana puolitangossa. Rakennus oli hiljainen noustessani portaita juhla-kerrokseen kirjoittaakseni surunvalittelukirjaan nimeni ja osanottoni. Keräsin parhaan tšekinkielen taitoni kirjoittaakseni ”Suuren presidentin Václav Havelin muistoa kunnioittaen” ja alle nimeni.

Tunsin velvollisuudekseni muistaa tšekkien suurmiestä, kirjailijaa, valtiomiestä ja ajattelijaa hänen omalla äidinkielellään. Václav Havel oli eurooppalainen ajattelija, jollaisia maanosamme pienillä kansoilla on harvoin kunnia synnyttää. Tšekeillä heitä kuitenkin on ollut suhteellisen pieneen väestömääräänsä nähden lukuisa joukko. Havel oli ennen kaikkea tšekkiläinen ajattelija ja kirjailija – **Hašekin**, **Čapekin** ja **Hrabalin** heimolainen, vaikka hänelle itselleen Kafka oli ehkä kaikkein merkityksellisin. Franz Kafka oli hänkin Tšekkoslovakian kansalainen, vaikka kirjoitti saksaksi.

Minulla ei ole edellytyksiä arvioida Havelia kirjailijana. Voin korkeintaan arvioida häntä ei-poliittisena poliitikkona – puhuihan hän itse vielä järjestelmän vastaisena dissidenttinä ollessaan ”politiikan vastaisesta politiikasta”. Mikäli vainuni vähänkään toimii, Havel oli kirjailijana parhaiden tšekkisatirikkojen ja -absurdistien perillinen.

Havelin kuolema 18.12.2011 ei tullut yllätyksenä. Hengen miehet eivät ole juuri olleet kiinnostuneita ruumiillisesta hyvinvoinnistaan, ei Havelkaan. Voi vain arvata, miten vihaisia paikalliset lääkärit mahtoivat olla hänelle, kun hän ei luopunut tupakoinnista, ennen kuin aivan ehdottoman pakon edessä. Juuri ennen kuolemaansa hän ehti ottaa vastaan **Dalai-laman**. Tilaisuudesta otetuissa kuvissa oli järkyttävää nähdä, miten kuolema oli jo ottamassa juuri 75 vuotta täyttäneen presidentin haltuunsa. Silti kuolinviesti säväytti.

1930-luvun Tšekkoslovakia ja Havelin tie

On paradoksaalista, että entisen Tšekkoslovakian johti takaisin eurooppalaiseksi demokratiaksi mies, jolla ei voinut olla siitä omia kokemuksia. Václav Havel syntyi 5.10.1936. Hän täytti kaksi vuotta juuri silloin, kun demokraattinen presidentti **Eduard Beneš** joutui eroamaan virastaan Adolf Hitlerin vaatimuksesta ja lähtemään maanpakoon sen jälkeen, kun läntiset suurvallat olivat kavaltaaneet maan Münchenin huippukokouksessa natsi-Saksalle. Siihen saakka Tšekkoslovakia oli ollut Suomen ohella ensimmäisen maailmansodan jälkeen kolmen eurooppalaisen keisarikunnan raunioille syntyneistä pikkuvaltioista ainoa, joka oli ollut poliittinen demokratia. Sen jälkeen paria hyvää yritystä lukuun ottamatta poliittinen demokratia ei palannut Tšekkoslovakiaan, ennen kuin vuoden 1989 lopulla samalla, kun epäpoliittinen poliitikko, kansalaisoikeustaistelija, humanisti ja kirjailija Václav Havel nousi – tai nostettiin - maan presidentiksi.

Havel tuli melkein suoraan ”linnasta linnaan”. Vain joitakin kuukausia aiemmin hänet oli yleisen mielipiteen painostuksesta vapautettu Ruzyněn vankilasta. Marras-joulukuun mielenosoituksissa, joiden paine kaatoi vanhan, jo lahoamassa olevan järjestelmän, nähtiin entistä useammin kylttejä, joissa vaadittiin ”Havel na Hrad!” (Havel linnaan) eli presidentin palatsiin vanhan kommunisti-ve-

Václav Havel

teraanin **Gustáv Husákin** tilalle. Samettivallankumouksen kärkimiehenä Havelista tuli yleiseurooppalainen sankari, jonka hahmo kohosi koko maanosan horisontin yläpuolelle.

1970-luvun normalisaation vuodet

Havel muistetaan ennen kaikkea rohkeana kansalaisoikeustaitelijana, joka seurauksia pelkäämättä oli valmis puolustamaan näkemyksiään. Ehkä kaikkein kuuluisin näyte hänen kansalaisrohkeudestaan oli se, kun hän asettui ennakkoluulottomasti puolustamaan epäsovinnaisen rock-yhtyeen Plastic Peoplesin nuoria jäseniä, jotka pidätettiin vuosien 1976–77 vaihteessa. Havel ei edes tuntenut yhtyeen jäseniä henkilökohtaisesti, vain heidän managerinsa ja tämänkin huonosti. Hän kuitenkin vaistosi oikein, että pidätys oli merkinä vallanpitäjien halusta tukahduttaa kaikki ennalta arvaamaton ja epäsovinnainen uusi. Pian hän onnistui kokoamaan ympärilleen vaikuttavan tukijoukon, jossa mukana oli laaja kirjo vuoden 1968 uudistusmielisistä kommunisteista, jotka oli erotettu puolueesta, aina aktiivisiin kommunismin vastustajiin. Ryhmä otti nimekseen ”Charta 77” eli Peruskirja 77. Charta 77:n ohjelmaperi keräsi ennen kaikkea Tšekin silloisen osatasavallan alueella useita satoja allekirjoittajia. Viranomaiset onnistuivat melkein kokonaan estämään Charta 77 -liikkeen leviämisen Slovakiaan.

Toisaalta Slovakiassa ilmapiiri oli tuolloin hiukan vapautuneempi, sillä ainoa Prahan kevään saavutus, jota ei murskattu, oli Tšekkoslovakian liittovaltio, jolloin slovakit olivat saaneet oman osatasavaltansa ja oman kielensä viralliseksi kieleksi tšekin rinnalle.

Charta 77 -liikkeellä oli tukenaan Helsingin ETY-konferenssin päätökset, jotka Tšekkoslovakiankin johtajat olivat allekirjoittaneet. Paitsi että Helsingissä vahvistettiin toisen maailmansodan tuloksena syntyneiden valtapiirien rajat, kaikki Neuvostoliiton ja Itä-Euroopan johtajat olivat myös suostuneet allekirjoittamaan ns. kolmannen korin asiakirjat, jotka takasivat liikkumis- ja ilmaisuvapauden. Charta 77 oli pitkään vaikutusvaltaisin oppositio-ryhmä Tšekkoslovakian kommunistivallan aikana. Kun osallistuin keväällä 2009 totalitarismin rikoksia käsitelleeseen konferenssiin Prahassa, minusta tuntui, että Charta 77 katsoi lopullisesti saaneensa työnsä päätökseen ja entiset ahdistelijansa tuomiolle, ainakin moraalisesti. Siinä yhteydessä minullakin oli kunnia nähdä Václav Havel, tosin jo väsyneenä ja työnsä päättäneenä.

Oli selvää, että Havel Charta 77:n alulle panijana pidätettiin vuonna 1977. Hän oli tullut pohdiskeleissaan täysin vilpittömään vakaumukseen, että parempi on olla elämättä lainkaan kuin elää kunniaa. Sitä hän ei kuitenkaan vaatinut muilta. ”Toteamus lähti vain yhden ihmisen käytännön kokemuksista ja helpotti hänen omakohtaisia rajatilanneratkaisujaan”, Havel itse totesi.

Havelista tulee toisinajattelijoiden symboli

Vain harva kykenee elämään niin kuin opettaa. Dissidentti Václav Havel kykeni. Niinpä hänestä tuliakin kansalleen totuuden, demokratian ja vapauden symboli. Havelin merkitys tuntuu vain kasvavan hänen kuolemansa jälkeen varsinkin, kun Euroopan nykyiset johtajat tuntuvat kaikki ”pieniltä ihmisiltä”, kuten muuan ”Hospodářské noviny” toimittaja asian ilmaisi.

Havelin onni yleisessä onnettomuudessa oli, että hän kasvoi aikuiseksi kirjailijaksi ja kansalaisoikeustaistelijaksi pahimpien vainovuosien jälkeen. Stalin ja Gottwald olivat kuolleet, järjestelmä sivuuttanut vainoharhaisimman vaiheensa ja rauhoittunut vakiintuneeksi totalitarismiksi. Kun hänen vankilakierteensä varsinaisesti alkoi, elettiin Prahan kevään jälkeisiä normalisoinnin aikoja, eikä ketään enää uskallettu arvelematta teloittaa – ei varsinkaan

Havelia, joka tunnettiin jo tuolloin kirjailijana Euroopan ulkopuolella. Häneen kohdistettu väkivalta oli enemmän henkistä kuin ruumiillista. Tosin jo sekin olisi saanut tavallisen opportunistisen mattimeikäläisen luopumaan ihanteistaan ja liittoutumaan järjestelmän kanssa, jollei muuten, niin turvallisuuspalvelun StB:n vasikkana. Heitä riitti lähes joka paikkaan ja yhtä kauan kuin kommunistipuolueen valtamonopoliakin.

1950-luvun alussa Havel mielipiteineen olisi teollitettu armotta sen jälkeen, kun häntä ensin olisi käsitelty maahan varta vasten kutsuttujen neuvostoliittolaisten ”neuvonantajien” opein. Tapettiinhan natsien vastaisessa vastarintaliikkeessä kunnostautunut, entisen sosialistipuolueen kansanedustaja **Milada Horáková**kin vuonna 1950, vaikka maan johtajille oli toimitettu laaja kansainvälinen vetoamus Horáková'n hengen säästämiseksi. Vuosien 1948–1953 aikana tapettiin noin 4300 joko kuulus- teluissa tai vankileireillä ja 178 kuolemantuomiota pantiin täytäntöön.

Tähän aikaan Havel sai peruskoulunsa loppuun, mutta jatko-opinnot estettiin, koska hän oli varakkaasta porvarisperheestä. Sittemmin hän onnistui pääsemään työn ohessa iltakouluun ja valmistumaan ylioppilaaksi. Vankilaan hän ei vielä sentään joutunut.

Meillä, turvallisesti ja itsestään selvästi kansalaisvapauksistamme nauttivilla voi olla kuin toisen käden tietoja totalitaarisen järjestelmän kurinpito- laitoksista. Jo niihin joutumisen uhka sai valtaosan välttämään väkivaltakoneiston uhmaamista. Havel viittaa antamissaan haastatteluissa usein tuttavii- sa, jotka ovat hyvissä ajoin palanneet takaisin jär- jestelmän syliin kieltämällä aikaisemmat vaaralliset mielipiteensä. Näitä on helppo ymmärtää samalla, kun kumarramme kunnioituksesta tinkimättömälle Havelille.

Václav Havel kansallisena ajattelijana...

Vielä 1970-luvun puolivälissä Havel väitti olevan- sa sosialisti. Sittemmin hän luopui koko termistä, koska se tuntui merkitsevän ainoastaan lojaliteet- tia maan kommunistisille johtajille. Hän itse sanoi: ”Muuttamatta poliittisia näkemyksiä lakkasin esiin- tymästä sosialistina. En muuten silloinkaan, kun vielä esiinnyin sosialistina samaistanut itseäni mi- hinkään poliittiseen tai taloudelliseen oppiin, teo- riaan, ideologiaan tai kokonaissuunnitelmaan, jol- la maailma järjestettäisiin paremmin. Sosialismi oli minulle pikemmin inhimillinen, moraalinen ja

tunnekatteoria.” Hän jatkoi: ”On ollut aikoja, jol- loin sosialistina on esiintynyt jokainen alistettujen ja sorrettujen, ei vallanpitäjien puolella oleva, jo- kainen, joka on vastustanut ansaitsemattomia etuo- keuksia, perittyjä etuja, valtaa vailla olevien nylke- mistä, sosiaalisia vääryyksiä ja palvelijan asemaan tuomittavia ihmisiä nöyryyttäviä raja-aitoja. Tuol- lainen ’tunne- ja moraalisosialisti’ olin minäkin ja olen yhä. En vain ilmaise kantaani tuolla sanalla.”

Kun yleisen mielipiteen paine nosti hänet äk- kiä kuin vappuilmapallon ensin Tšekkoslovakian sosialistisen tasavallan ja pian sen jälkeen uuden Tšekkien ja slovakien federatiivisen tasavallan presidentiksi, hänen ihanteellisuutensa joutui var- masti kovalle koetukselle. Arkipäivän politiikka yleensä murskaa illuusiot. Monelle valtiaalle äk- kinäinen nousu vallan huipulle on ollut huumetta. Tasa-arvo on tavallisesti unohtunut, kun tarkastaa kunniakomppaniaa tai henkivartiostoa uutena val- tion päämiehenä. Havel ei unohtanut yhteyttään ta- valliseen kansaan. Hän avasi yleisölle Hradčany'n linnan, josta suuren osan hänen kommunistiset edeltäjänsä olivat pitäneet suljettuna jäljitellen Sta- linia, joka toisin kuin varhaiset bolševikitoverinsa, eristäytyi kansasta ja näyttäytyi vain harvoin sala- peräisenä jumalhahmona.

...ja presidenttinä

Parikymmentä vuotta myöhemmin, itsenäisen Tšekin tasavallan presidenttinä, Havel arvioi kom- munismia totalitaarisena järjestelmänä, joka epä- suorasti ulotti vaikutuksensa kaikille yhteis- kuntaelämän aloille. Hänen mielestään se meni totalitaarisuudessaan pitemmälle kuin natsismi, joka ei kansallistanut kaikkea omaisuutta. Sen si- jaan hän toivoi Euroopan ja toisella jalallaan Eu- roopassa ja toisella Aasiassa sijaitsevan Venäjän välille hyviä suhteita. Tuolloin Tšekki ei vielä ol- lut sen enempää EU:n kuin Natonkaan jäsen, mutta maa oli hyvää vauhtia lähenemässä kumpaakin ta- voitetta.

Mitä pitempi aika kommunismin kaatumisesta kului, sitä lähemmäksi Havel näytti siirtyvän ajat- telussaan länttä ja euro-atlanttista yhteistyötä. Hän esimerkiksi hyväksyi Naton pommituslennot Bosni- assa, mikä erotti hänet entistä selvemmin ”uudesta idästä”, Venäjästä ja Serbiasta. En ota kantaa Bos- nian pommituksiin sinänsä, vaan mainitsen tämän muistamani esimerkin yhtenä osoituksena Havelin vähittäisestä ”lännettymisestä”. Hänen asenteensa myös kommunisteihin jyrkentyi aiemmasta neutraa-

lista. Vielä joulukuussa 1989 Havel arvioi useimpien kommunistien olevan ”chytří lidé”, järkevää väkeä. Vähän myöhemmin ns. ”lustraatiolaki”, jolla kommunisteilta ja vanhan vallan kannattajilta haluttiin sulkea pääsy julkisen hallinnon virkoihin, olisi tuskin mennyt läpi, jos Havel olisi asettunut arvovalallaan sitä vastustamaan. Olisi voinut kuvitella, että presidentti vankilakokemuksiensa jälkeen olisi heti tehnyt jyrkän pesäeron menneeseen, eikä vasta vähitellen. Kuten hän itse sanoi, se aika, jota kukin elää, vaikuttaa häneen aina; kysymys on siitä, miten sen antaa vaikuttaa itseensä.

Václav Havelin merkitys

Havel ei ollut poliitikko sanan totunnaisessa merkityksessä. Hän ei ilmeisestikään välittänyt siitä, miten hänen kulloisetkin tekonsa vaikuttivat kansansuosioon, jos hän arveli olevansa oikeassa. Hänen tärkeimmät poliittiset ihanteensa olivat luultavasti peräisin 1930-luvulta Tomáš Masarykin ajoilta. Havelia varmaan miellytti toista maailmansotaa edeltäneen ajan valtioideologia ns. tšekkoslovakismi, jonka mukaan slovakit ja slovakkien kieli olivat vain osa suurempaa tšekkiläisvoittoista kokonaisuutta. Muuten ei voi ymmärtää slovakkien vieraantumista Havelista. Niinpä hän erosi Tšekkoslovakian presidentin virasta jo puoli vuotta ennen valtion jakautumista, koska slovakit eivät enää kannattaneet hänen uudelleenvalintaansa. Monet tšekit taas suuttuivat hänelle siitä, kun hän julkisesti arvosteli saksalaisvähemmistön sodanjälkeistä karkottamista Tšekkoslovakiasta ”moraalittomaksi teoksi”. Kuitenkin hän viihtyi Tšekin tasavallan presidenttinä peräti 10 vuotta, vuoteen 2003 saakka, vaikka hänen valtaoikeuksiaan oli supistettu uuden valtion uudessa perustuslaissa.

Onneksi presidenttiys ei tukahduttanut hänen luovuuttaan. Havel julkaisi viimeiset teoksensa 2000-luvun viimeisellä vuosikymmenellä.

Toimittaja **Karel Hvížd'ala** haastatteli Havelia hänen 50-vuotispäivänsä kunniaksi. Havel oli tuolloin vielä kuuluisa dissidentti, Tšekkoslovakiassa tuolloin vallassa olleen totalitaarisen järjestelmän vankka vastustaja. Hvížd'ala vaati Havelilta näemyksiä mielekkäämmästä maailmanjärjestyksestä tyyliin ”maailman ongelmat ja ratkaisuni niihin”. Havelin vastaus näin korkealentoiseen kysymykseen kuitenkin osoittaa hänen viisauttaan: ”Nykykriisin taustalla (siis 1980-luvun puolivälissä) vaikuttaa uuden ajan ihmisen antroposentrismi, uskoohan ihminen pääsevänsä perille kaikesta ja voivansa alistaa

kaiken. Jotta maailma muuttuisi paremmaksi, jonkin on muututtava ennen muuta inhimillisessä tietoisuudessa, nykyihmisen ihmisyydessä. Ihmisen on jollain tavoin havahduttava ja päästävä eroon hirvittävästä sotkeutumisestaan totaalisuuden ilmeisiin ja salattuihin mekanismeihin, oli sitten kyse kulutuksesta, pakkotoimista, mainoksista tai televisiomanipuloinnista. Ihmisen on kapinoitava, kieltäydyttävä olemasta ties minne vyöryvän jättiläiskoneen voimaton osa, hänen on löydettävä jälleen syvempi vastuu maailmasta, eli vastuu jollekin itseään korkeammalle. Vaikka nykytiede onkin tästä tietoinen, se ei kykene korjaamaan tilannetta, herättämään vastuuta, sillä asia ei ole ratkaistavissa tieteellisesti tai teknisesti.”

Havel totesi myös seuraavaa: ”Tärkeintä on, että ihminen olisi kaikkien (yhteiskunnan) rakenteiden, myös taloudellisten rakenteiden mitta, ettei ihmistä sopeutettaisi noiden rakenteiden mittaan. Henkilökohtaiset suhteet eivät saisi hävitä, toisin sanoen ihmisen ja hänen työtoveriensa, alaisten ja esimiesten, ihmisen ja hänen työnsä, työn ja sen tulosten kohtalon väliset suhteet.”

Suuri mies on poissa

Havelin haastattelusta on kulunut kohta 30 vuotta. Maailma oli silloin vielä hyvin erilainen. Se oli kahden suurvallan hallitsema maailma, jossa informaatioteknologia ei vielä ollut riittävän kehittynyttä hajottaakseen olemassa olevia poliittisia rakenteita ja tiiskuakseen valtajärjestelmien suojakseen asentamien verkostojen läpi. Havelin arviot ovat silti yhä ajankohtaisia, koska ne ovat yleispäteviä.

Keisari **Neron** aikaisen kirjailijan ja ”Satyriconin” tekijän **Petronius Arbiterin** viimeiset sanat hänen avattuaan valtimonsa keisarinsa käskystä olivat kuu-lemma: ”Ei voi kieltää, etteikö meidän mukanamme menisi jotain ...” Lause keskeytyi, kun verenhukka oli jo liian suuri. Ei voida kieltää, etteikö presidentti **Václav Havelin** mukana olisi mennyt eurooppalainen omatunto.

OTE RUNOSTA ”VENUSKUKKULA”

Kyselette, mihin naiset vielä pystyvät.
Nähtävästi kaikkeen.

Jos asetatte rotkon poikki
kolme oljenkortta,
he kulkevat sen yli kevein askelin.
En pysty selittämään, kuinka,
mutta älkää unohtako,
että heidän jaloistaan syntyi tanssi.

Vapaahetkinään he virkkaavat
saniaispitsit
synkän metsän peitteeksi.

Vaan jos he yöllä metsään eksyvät,
he sammuttavat urheasti virvatulten liekit
jotta suollakaan ei vilpittömän sielun
tarvitsisi pelätä.
He opas tavat kainot kukat
täyttämään emiensä pikarit
intiimeillä tuoksuilla.
He itse silti sivaltelevat
tuoksujaan kuin miekkaa,
myrkyllisemmin
kuin tropiikin skorpionit piikkejään.

Vaan mikä ihastuttavinta:
heidän luomuksiaan ovat naisenrinnat,
viejkeät kuin linnat Loiren laaksossa.
Tai kenties vielä niitä kiehtovammat.

Ja samalla he kykenevät laulamaan
hellyttävän kehtolaulun lapselleen
joka syntyy juuri ajallaan
yhdeksän kuukautta
sen laulun alkamisesta.

Vaan halutessaan rakastua
he virittävät paulan mistä vaan,
vaikka naiseutensa myöhäisestä kesästä.
Sen he sitovat niin tiukalle.
että verlsuoni ratkeaa.
Paljain kärnmenin he silti
tukkivat repeämän rakkaudessa
joka vääjäämättä uppoaa.

Moninaiisiin suorituksiin naiset pystyvät!
Paijaten he komentavat intohimon nukkumaan
kuin äksyilevän sylilapsen,
herättääkseen sen taas suudelmalla.
Vaan sehän ei niin vaikeata lienekään!

Pelkästä hengityksestään
he kykenevät kutomaan verhon,
nykäisten sen kepeästi sivuun ja taas kiinni,
jottei vastapäisiin ikkunoihin näkyisi
kun he vapautuvat vaatteistaan
pukeakseen viivytellen ylleen
oman alastoman ihonsa.
Eikä sille vedä vertaa
edes kultapaljettinen iltapuku
suoraan Diorilta.

Entä mihin kykenevät miehet?
Tulee lyhyt lista.

Heistä lähtöisin on sota,
häätä, epätoivo, haavoittuneen valitus.
Järeitä tykkeitä he kykenevät valamaan,
iskemään kaupunkeja raunioiksi
ja pystyttämään riemukaaren
surkean miehuutensa ylistykseksi.

Heidän keksintöään ovat huoltoasemat.
Ja naisen vapautus.

Vastineeksi suudelmista naisten sylissä
miehet ovat kehitelleet. turvaistuimen.
jolla nainen pystyy
työhön koneen ääressä
vielä viimeisellä raskauskuulla.

Näin se on.
Ja Tässä kaikki, hyvästi, adjö.
Tilasitte cantilenan,
siitä saitte!

*(Kokoelmasta Odlévaní zvon /Kellojen valanta,
1967)*

Suomennos Hannu Ylilehto

Tšekkimitalisteja jääkiekon SM-liigassa

Petteri Peuranen

Äskettäin päättyneellä kaudella jääkiekon SM-liigassa saavuttivat tšekkihyökkääjät **Raděk Smoleňák** ja **Petr Hubáček** hopea- ja kultamitalit. Molemmat pelaajat vaihtoivat onnistuneesti seuraan kesken kauden, mitä menestykseen tulee. Smoleňák pelasi tammi-kuun loppuun saakka Porin Ässissä (runkosarjan 5:s) ja siirtyi Lahden Pelicansin hopeajoukkueeseen, Hubáček puolestaan aloitti kauden Kometa Brno kapteenina Tšekin extraligassa, hieman yllättävä pikasiirto Jyväskylään tapahtui joulukuun alussa. Tuskinpa kevään 2010 maailmanmestaria ratkaisu kaduttaa tippaakaan, sillä JYP juhli seurahistoriansa toista mestaruutta ja Hubáčekille se oli ensimmäinen kultamitali (aikuisten) seurajoukkueessa. Hänen kasvattajaseuransa Brno saavutti hopeamitalit kun Pardubice oli parempi finaalisarjassa voitoin 4-2; se on kuitenkin kaupungin paras kiekkomenestys sitten 1966 ZKL Brno mestaruuden jälkeen; Kometas pelasi maalivahtina suomalainen **Sasu Hovi** (kolmas ja toistaiseksi viimeinen kausi).

Raděk Smoleňák oli pudotuspelien paras maalintekijä yhdessä Pelicans-kapteeni **Arttu Luttisen** kanssa, molemmat iskivät kahdeksan maalia 17 ottelussa. Petr Hubáček pelasi runkosarjassa 30 ottelua tehoin 5+9 ja 14 playoff-ottelussa 1+6. Tehopisteet eivät kuitenkaan kerro kaikkea pelaajan ansioista, usein tilastoissa näkymätön toiminta ja taisteluasenne on ratkaisevinta, joukkueen menestys on tärkeintä; juuri näissä ominaisuuksissa Hubáček oli esimerkillinen pelaaja, vastakohta „tšekkiläiselle joskus ailahtevalle taiteilijasielulle“ – enää ei ole mikään ihmetyksen aihe miksi hän on ollut maajoukkueen vakiokastusta, keräten „värisuoran“ mm-mitaleita (hopeaa 2006, kultaa 2010 ja pronssia 2011). Valitettavasti tämänvuotiset MM-kisat jäivät Petr Hubáčekilta väliin polvivamman vuoksi, päävalmentaja **Alois Hadamczik** olisi muuten mielellään ottanut hänet tarpeellisen vahvistuksena Tšekin joukkueeseen.

JYPissä pelasi Hubáčekin lisäksi samoin kesken kauden Kladnosta joukkueeseen liittynyt puolustaja **Pavel Skrbek**. Hänen pelinsä kuitenkin loppuivat vuodenvaihteessa sattuneeseen nilkkavammaan, saldoksi jäi 17 ottelua ja neljä syöttöpistettä.

Hubáček oikeassa reunassa.

Skrbek oli silti kannustamassa joukkuetta viimeisessäkin finaalisarjassa ja ensimmäisenä onnittelijana pukukopin ovella. JYPin pelaajakoordinaattori **Jukka Holtari** teki (jälleen) loistavan löydön kun hankki Petr Hubáčekin, josta tuli seuran neljäs mitalistitšekki mutta ensimmäinen Suomen mestari (1992 ja 93 hopeaa ja pronssia saivat **Jiří Doležal**, **Leo Gudas** ja **Jiří Jonák**)! Jo muutaman pelin jälkeen, joulutauolla, Hubáček itsekin myönsi tehneensä oivan ratkaisun muuttamalla Keski-Suomeen: JYPin pelityyli sopii hänelle täydellisesti ja joukkue osoitti vahvaa potentiaalia jopa mestariksi... Runkosarja sujuikin alkukaaoksen jälkeen „hitaasti kiihuhaen“ (jälki-puoliskon paras joukkue) neljännelle sijalle. Pudotus peleissä kaatuivat Ässät voitoin 4-0, Jokerit 4-1 ja finaalisarjassa Pelicans samoin 4-1. Joukkue voitti kaikki viisi jatkoerä-otteluaan, mikä on uusi **playoffennätys**. **Petr Hubáček ja koko JYP päätti kautensa huikeaan kansanjuhlaan Jyväskylässä faniensa kanssa, paikalla oli jopa 15.000 ihmistä!**

Ainut SM-liigapelaaja Tšekin MM-joukkueessa on TPS-puolustaja **Tomáš Mojžiš**.

Petr Hubáčekin omat fanisivut internetissä:

www.fanklub-hubacek.cz, lisää juhlatunnelmia myös osoitteessa www.ksml.fi.

Tšekin kielen opiskelulla ennennäkemätön suosio

Sirpa Seppälä

Kiinnostus tšekin kielen opiskelua kohtaan on ollut päättyneenä lukuvuonna 2011-2012 ennennäkemättömän suurta. Helsingissä sijaitsevan Kalliolan kansalaisopiston järjestämä peruskurssi oli molemmilla lukukausilla täynnä ja varasijoilla jonotettiin peruutuspaikkoja. Suurin osa syyslukukaudella aloittaneista opiskelijoista myös jatkoi opintojaan kevätlukukaudella ja vilkkaan kiinnostuksen vuoksi he saivat tällöin seurakseen myös joukon innokkaita ummikkoja, joita opintojen aloittaminen kesken kurssin ei pelottanut. Motivaatio oli kaikilla korkealla, sillä ainuttakaan keskeytystä ei kummankaan lukukauden aikana tapahtunut ja näin ollen myös keväällä suoraan kurssin toiselle lukukaudelle tulleet aloittelijat jaksivat suorittaa loppuun vaativan urakkansa eli kahden lukukauden oppimäärän opiskelun kerralla. Oppimistuloksetkin olivat erinomaisia ja kurssin päätteeksi tehtävissä lopputöissään peruskurssin opiskelijat muun muassa käänsivät satuja tšekin kielestä suomeen, tekstittivät painetun kuvakirjan Tšekin-matkastaan, esittelivät itsensä ja perheensä kuvin ja sanoin sekä laativat teatteri- ja puutarha-aiheisia sanastoja. Taso kurssilla olikin poikkeuksellisen korkea, vaikka kaikki opiskelijat aloittivat opintonsa lukuvuoden aikana aakkosista.

Runsaan kiinnostuksen vuoksi kevätlukukaudella järjestettiin mahdollisuus myös peruskurssin suorittamiseen etäopintoina. Tälle kurssille osallistui yhteensä seitsemän aktiivista ja innostunutta opiskelijaa eri puolilta Suomea.

Myös jatkokursseilla opiskelijat olivat motivoituneita ja aktiivisia. Sekä Kalliolan kansalaisopiston noin kolme vuotta kieltä opiskelleet kurssilaiset että Suomi-Tšekin-seuran yliopisto-opintojakin tšekin kielestä suorittaneet edistyneen tason keskustelukurssilaiset pitivät jokainen kevätlukukauden aikana tunnilla esitelmän. Korkeatasoiset esitelmät käsittelivät mm. harrastuksia, ruoanlaittoa, koirarotuja, Rusalka-opperaa, taitoluistelun sääntöjä, ammatillisia tulevai-

suudennäkymiä sekä omaa tutkimustyötä. Yhteistä molempien jatkokurssien opiskelijoille olikin runsas ajallinen panostus opintoihin ja sen myötä saavutetut erinomaiset tulokset.

Lukukauden ohjelma ei silti koostunut pelkästä puurtamisesta. Molemmilla lukukausilla katsottiin kaikilla kursseilla 1-2 tšekkiläistä elokuvaa ja harjoiteltiin suullista ilmaisua äidinkielisten kieltenpuhujien johdolla. Samoin molempien lukukausien päättäjäisiä vietettiin vapaammassa merkeissä: syksyllä Helsingin keskustassa sijaitsevassa tšekkiläistyyllisessä Vltava-ravintolassa ja keväällä Tšekin lähetystön juhluvissa suojissa. Kuvauksen viimeksi mainitusta tilaisuudesta sekä lisää siellä otettuja valokuvia voi etsiä Tšekin lähetystön kotisivuilta osoitteesta www.mzv.cz/helsinki.

Opiskeluinnostasta kertonee myös se, että opinnot jatkuvat myös kesällä. Opiskelijoiden aloitteesta kolme vuotta sitten syntyneen kesäopetuskonseptin puitteissa kokoonnutaan neljä kertaa touko-eluun aikana Helsingin tšekkiläisten olutravintoloiden järjestämiin tiloihin keskustelemaan ohjatusti tasoryhmissä kesäisistä aiheista ja nauttimaan herkullista palanpainiketta. Opettajina kesäkurssilla toimivat Suomi-Tšekin-seuran kielikurssien opettajat ja seuran hallituksen jäsenet Sirpa Seppälä ja Nina Faconová.

Kesäopinnot takaavat sen, etteivät lähinnä perheeseen, työhön ja matkailuun liittyvistä syistä tšekin kielelle, tšekkiläiselle kulttuurille ja koko maalle sydämensä menettäneet hyvinkin eri-ikäiset opiskelijat joudu pitämään taukoa rakkaasta harrastuksestaan edes lukukausien välillä.

Syyslukukauden 2012 opiskelumahdollisuuksista löytyy tietoa oheisesta kurssi-ilmoituksesta sekä seuran kotisivuilta. Lämpimästi tervetuloa liittymään iloiseen ja innokkaaseen joukkoomme!

TŠEKIN KIELEN OPETUS SYSSLUKUKAUDELLA 2012

Suomi-Tšekki-seura ry:

Edistyneiden jatkokurssi, joka toinen keskiviikko klo 17.30 – 19.30 + 1 yhdessä myöhemmin sovittavana lauantaina pidettävä pitempi opetuskerta, yht. 12x90 min. 19.9. alkaen

- Soveltuu vähintään 3 vuotta kieltä opiskelleille. Painopiste puhutun ja kirjoitetun kielen tuottamisen ja ymmärtämisen kehittämisessä edistyneen tason puhe, kirjoitus- ja tekstiharjoitusten avulla. Soveltuu myös kieltä yliopistotasolla opiskelleille kertaajille.
- Materiaali: opettajan oma materiaali, muu sovitaan yhdessä kurssin alkaessa.
- Hinta **TODENNÄKÖISESTI** seuran jäsenille 90,- €, muille 100,- €, **TARKENTUU KESÄN AIKANA!!!**
- Opettajat: HuK Sirpa Seppälä ja HuK Nina Faconová

Opetuspaikka Helsingin keskustassa ilmoitetaan ilmoittautumisen yhteydessä.

Ilmoittautumiset ja tiedustelut info@suomi-tsekki-seura.fi

Kalliolan kansalaisopisto:

Tšekki I, torstaisin klo 17.00 – 18.30, yht. 12x90 min., 13.9. alkaen

- Aloitamme aakkosista ja käymme syksyn aikana läpi keskeisen kieliopin. Pyrkimyksenä antaa opiskelijalle rakennuspalikat tšekin kieleen sekä eväät vaikkapa itsenäisiin jatko-opintoihin. Soveltuu myös kertaajille.
- Materiaali: Helena Lehečková, Tšekkiä suomalaisille 1 ja opettajan oma materiaali.
- Hinta 60,- €
- Opettaja: HuK Sirpa Seppälä

Tšekki II, torstaisin klo 18.40 – 20.10, yht. 12x90 min., 13.9. alkaen

- Jatkoa syksyllä 2011 aloittaneelle peruskurssille. Syvennämme kielitaitoamme keskitason puhe-, kirjoitus- ja tekstiharjoitusten avulla sekä perehdymme vaativampiin kielioppiasioihin.
- Painopiste puhutun ja kirjoitetun kielen tuottamisen ja ymmärtämisen harjoittamisessa.
- Materiaali: Helena Lehečková, Tšekkiä suomalaisille 1 ja opettajan oma materiaali.
- Hinta 60,- €
- Opettaja: HuK Sirpa Seppälä

Opetuspaikka: Kalliolan kansalaisopisto, Sturenkatu 11, 00510 Helsinki (Alppila)

Ilmoittautumiset ja lisätiedot www.kalliola.fi

HUOM!!! KAIKKIA KURSSITASOJA ON RAJOITETUN OPISKELIJAMÄÄRÄN MAHDOLLISTA SUORITTA MYÖS ETÄOPINTOINA. ETÄOPINNOISTA TIEDUSTELUT AINOASTAAN OPETTAJALTA

**info@suomi-tsekki-seura.fi,
sirpa@sirpukka.com !**

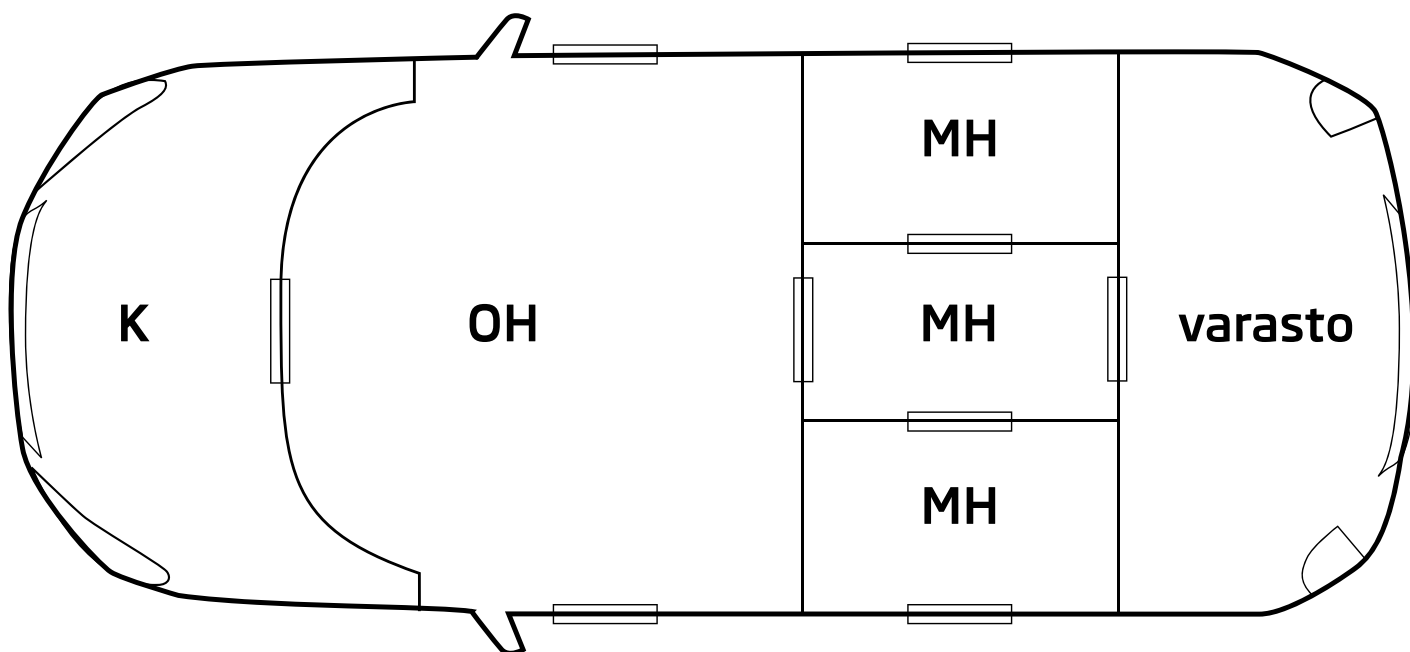

Hallitus 2012

Kuvassa vasemmalta oikealle hallitukseen valitut Pentti Hannikainen, Kalervo Kattelus, Sirpa Seppälä, Hanne Lempinen, Blanka Lemmetyinen ja Jari Aula.

Uusi ŠKODA Roomster Moneksi muuntautuva tilataikuri

Tämä uudistunut ja arvostusta saanut tilaihme tarjoaa erinomaiset, moniin tarpeisiin muuntuvat pohjaratkaisut ja avarat oleskelutilat sekä mahdollisuuden jopa työtilaan. **Tervetuloa esittelyyn lähimmän jälleenmyyjäsi luo!**

- + MUUNTUVAT NELIÖT TEHOKÄYTTÖSSÄ
- + HOUKUTTELEVA HINTA
- + TUNNETTU JA ARVOSTETTU AUTOYHTIÖ
- + MODERNI TEKNIikka, ENERGIATEHOKKUUS

Vertailussa viisipaikkaiset tila-autot

1. ŠKODA Roomster 1,2 TSI 105
2. Honda Jazz Hybrid 1,3
3. Nissan Note 1,4
4. Citroën C3 Picasso V Ti 95
5. Opel Meriva 1.4 Ecoflex
6. Hyundai ix20 1.4
6. Toyota Verso-S 1.33 Dual VVT-i

Tekniikan Maailma 15/2011

Vertailussa pienet tila-autot

1. ŠKODA Roomster 1.2 TSI 105
2. Opel Meriva 1.4 Ecoflex
3. Hyundai ix20 1.4 ISG
4. Toyota Verso-S 1.33 Dual VVT-i

Tuulilasi 12/2011

ŠKODA Roomster -malliston hinnat alk. 18 118,09 €. Autoveroton SVH alk. 14 240 €, autovero alk. 3 878,09 € CO₂-päästöllä 134 g/km, yhdistetty kulutus 5,7 l/100 km. Roomster-malliston yhdistetty EU-kulutus 4,2-5,7 l/100 km ja CO₂-päästöt 109-134 g/km. Hintoihin lisätään paikkakunta-kohtaiset toimituskulut. Kuvan auto erikoisvarustein.

Maahantuonti: **HELKAMA** Vuokraus: **AVIS**

Katso lähin jälleenmyyjäsi ja tarkista testivoitot: www.skoda.fi

